

**MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ MUHASEBE'DE E- ARŞİV VE E-FATURA
UYGULAMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA
(GEBZE İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

ERDEM EKİN KAPLAN

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN,2021**

MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ MUHASEBE'DE E- ARŐIV VE E-FATURA
UYGULAMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA
(GEBZE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

ERDEM EKİN KAPLAN

IŞık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Denetim
Yüksek Lisans Programı ,2021

Bu Tez, IŞık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne
Yüksek Lisans (MA) derecesi için sunulmuştur.

İŐIK ÜNİVERSİTESİ
HAZİRAN,2021

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK
MENSUPLARININ MUHASEBE'DE E-FATURA VE ARŞİV
UYGULAMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA
(GEBZE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

ERDEM EKİN KAPLAN

ONAYLAYANLAR:

Prof.Dr.Yıldırım Ercan ÇALIŞ Marmara Üniversitesi

Doç.Dr.Nermin ÇITAK Marmara Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Levent POLAT Işık Üniversitesi

ONAY TARİHİ:

E- TRANSFORMATION IN ACCOUNTING: RESEARCH ON ACCOUNTING PROFESSIONALS' APPLICATION OF E- ARCHIVE AND E-INVOICE IN ACCOUNTING (SAMPLE OF GEBZE DISTRICT)

ABSTRACT

Many Nation-State and Global large companies, open to innovation and change, required various branches of accounting and accounting in a significant part of their activities. This need has entered the process of moving to the electronic environment in front of the increasing population and growing economy, and has paved the way for the accounting to continue the process in a more comprehensive and understandable way, at the same time, by easing the workload on the system. As a result, "E-invoice and E-Archive invoice" applications, which are an important component of accounting, became open to development and change and entered the concept of "E-Transformation in Accounting". With the e-transformation, the paper environment has decreased a little, and some data in the digital environment has taken its place. The aim of the study was to evaluate the effects of this change in Accounting on the profession of accounting professionals, and the E-applications developed and applied, and the control and functioning of the system in line with the expressions directed by the relevant persons as a result of the survey. At the same time, it has been tried to obtain some information on the advantages and disadvantages of E-transformation.

Key Words: E-Conversion, E-Invoice, E-Archive Invoice

MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MUHASEBE'DE E- ARŞİV VE E-FATURA UYGULAMASINA YÖNELİK ARAŞTIRMA (GEBZE İLÇESİ ÖRNEĞİ).

ÖZET

Yenilik ve değişime açık birçok Ulus Devlet ve global anlamdaki büyük şirketler, faaliyetlerinin önemli bir bölümünde muhasebe ve muhasebenin çeşitli dallarına ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyaç, artan nüfus ve büyüyen ekonomi önünde elektronik ortama taşınma sürecine girmiş ve muhasebenin sistem üzerinde daha kapsamlı ve daha anlaşılabilir, aynı zamanda iş yükünü hafifleterek süreci daha sağlıklı bir şekilde sürdürmesinin önünü açmıştır. Bunun sonucunda ise, muhasebenin önemli bir bileşeni olan “E-fatura ve E-Arşiv fatura” uygulamaları gelişime ve değişime açık hale gelerek “Muhasebede E-Dönüşüm” kavramının içine girmiştir. E-dönüşüm ile kâğıt ortamı bir nebze olsa azalarak, yerini dijital ortamdaki birtakım veriler almıştır. Çalışmaya Muhasebe meslek mensuplarının, Muhasebedeki bu değişimin meslek üzerindeki etkileri ve geliştirilen E-uygulamaların, sistem içindeki denetim ve işleyişinin ilgili kişilerce yapılan anket sonucu yöneltilecek ifadeler doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda E-dönüşümün muhasebe mesleği üzerindeki avantajları ve dezavantajları üzerinde durulmuş , birtakım bilgiler elde etmeye gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: E-Fatura, E-Arşiv Fatura, E-Dönüşüm

TEŞEKKÜR

Tezin öncelikli konusunun saptanması evresinde tezin son halini alıp bitirilmesi noktasına kadar geçen süre boyunca tüm anlamıyla bana yol gösterici olup ışık tutan destekleyen doğrularım ve yanlışlarım karşısında hoşgörölü davranan, değerli ve kıymetli hocam Prof. Dr. Yıldırım Ercan Çalış'a Teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi anlamda destekçim olan, beni pes ettiğim zamanlarda bile sen bunu yaparsın diye yüreklendiren, her daim varlıklarını hissettiğim, bana inanan ve güvenen varlıklarına her zaman şükrettiğim başta annem Yeter Kaplan, Rahmetli babam Gürsel Kaplan ve kardeşim Emre Can Kaplan'a Teşekkür ederim.

Tezimin anketine katılım sağlayan ve Gebze İlçesinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının iş yoğunluklarına rağmen kıymetli zamanlarını bana ayırmış oldukları için ve vermiş oldukları doğru ve güvenilir cevaplardan dolayı, muhasebe elemanların ve Tezimin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi kısmında desteğini esirgemeyen ve değerlendirmenin her aşamasında kıymetli tavsiyelerde bulunan yol gösterici olan herkese Teşekkür ederim.

Erdem Ekin KAPLAN

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ABSTRACT	ii
ÖZET	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1	3
1. MUHASEBE'NİN KAPSAMI VE TANIMI	3
1.1 Muhasebenin Temel Kavramları	3
1.1.1 Sosyal Sorumluluk Kavramı	4
1.1.2 Kişilik Kavramı	4
1.1.3 İşletmenin Sürekliliği Kavramı	5
1.1.4 Dönemsellik Kavramı	5
1.1.5 Parayla Ölçülme Kavramı	5
1.1.6 Maliyet Esası Kavramı	6
1.1.7 Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı	6
1.1.8 Tutarlılık Kavramı	6
1.1.9 Tam Açıklama Kavramı	7
1.1.10 İhtiyatlılık kavramı	7
1.1.11 Önemlilik Kavramı	7
1.1.12 Özün Önceliği Kavramı.....	8
1.2 Muhasebe Standartları	8

BÖLÜM 2	10
2. MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM VE UYGULAMALARI.....	10
2.1 E-Dönüşüm Kavramı	11
2.2 İşletme Yönetiminde Muhasebe Verilerinin Önemi.....	11
2.3 Elektronik Muhasebe	12
2.4 E-Muhasebe Uygulamalarına Geçiş Gerekçeleri	13
2.5 Elektronik Ortamdaki Muhasebe Kayıt Araçları.....	13
2.5.1 E-Fatura	14
2.5.2 E-Arşiv Fatura	15
2.5.3 E-İmza	15
BÖLÜM 3	17
3. E-FATURA DÜZENLEMELERİ VE E-FATURA'YA GEÇİŞ SÜRECİ.....	18
3.1 Kâğıt Faturadan Elektronik Faturaya Dönüşüm	18
3.2 E-Fatura Kullanma Zorunluluğu Olan Mükellefler	18
3.3 E-Fatura Başvurusu ve Kullanma Yöntemleri.....	19
3.3.1 GİB Portal Yöntemi.....	19
3.3.2 Doğrudan Entegrasyon Yöntemi	20
3.3.3 Özel Entegrasyon Yöntemi	20
3.4 E-Fatura Uygulamasının Avantaj ve Dezavantajları	21
3.5 Muhasebedeki E-Arşiv ve E –Faturada Mali Mühür Başvurusu	22
3.6 E-Fatura Uygulamasında Banka Entegrasyonu	23
3.7 E-Fatura Kontrol ve Denetimi	24
3.8 E -Faturanın Muhafaza ve İbraz Yükümlülüğü	24
3.9 E-Faturanın Sistem İçindeki Senaryoları.....	25
3.9.1 Temel Fatura	25
3.9.2 Ticari Fatura	26
3.9.3 Temel Fatura ile Ticari Fatura Arasındaki Fark.....	26
3.9.4 “Temel ve Ticari Fatura” Türündeki bir E – Faturanın reddi veya iadesi.....	27
3.10 Muhasebede E-Arşiv Uygulaması.....	28
3.10.1 E-Arşiv Sistemine Başvuru Süreci.....	29
3.10.2 E-Arşiv Fatura Kullanım Avantajları.....	31
3.10.3 E-Arşiv Faturaların Saklanması ve İbrazı.....	31
3.10.4 E-Fatura ile E-Arşiv Arasındaki Farklar	31
3.10.5 E-Arşiv Sisteminin Yasal Dayanakları	32

BÖLÜM 4	33
4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	33
4.1 Literatür İncelemesi	33
4.2 Araştırmanın Amacı	35
4.3 Araştırmanın Yöntemi	36
4.4 Araştırmanın Evreni	36
4.5 Araştırmada Yararlanılan Analiz Türleri	36
4.5.1 Güvenilirlik Analizi	37
4.5.2 Frekans Analizi	37
4.6 Araştırma'nın Bulguları ve Yorumlanması	37
4.6.1 Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaları Kullanma ve Yararlanma Yöntemleri	37
4.6.2 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri	39
4.6.3 E-Dönüşüm sürecinde E- Fatura ve E-Arşiv Fatura Uygulamalarının Faydalılığı Konusundaki Görüşleri	41
4.6.4 E-Dönüşüm İçerisinde Olan E-Uygulamaların Muhasebe Meslek Mensuplarıncı Değerlendirilmesi	45
4.6.5 E-Dönüşüm İçerisinde Gibe Bağlı E-Vergi Uygulamalarının Meslek Mensupları Tarafından Değerlendirilmesi	46
SONUÇ	49
KAYNAKÇA	51
EKLER	55
ÖZGEÇMİŞ	61

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1 Doğrudan ve Özel Entegrasyon Arasındaki Farklar	22
Tablo 3.2 Temel Fatura ile Ticari Fatura Arasındaki Farklar	28
Tablo 3.3 E-Arşiv Uygulamasına Geçiş zorunluluğu	32
Tablo 3.4 E-Arşiv Fatura ile E-Fatura Arasındaki Farklılıklar	34
Tablo 3.5 E-uygulama kullanma ve yararlanma yöntemleri	41
Tablo 4.1 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri.....	43
Tablo 4.2 Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura ve E-Arşiv Fatura Uygulamaları Konusundaki Görüşleri	46
Tablo 4.3 E-Uygulamaların Muhasebe meslek mensuplarınca değerlendirilmesi.....	49
Tablo 4.4 Gib E Bağlı E-Vergi Uygulamalarının Meslek Mensupları Tarafından Değerlendirilmesi	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Bilişim Teknolojisi ve Organizasyonel Değişimi	11
Şekil 2.2 E-Fatura Döngüsünde Temel Görevler	15
Şekil 3.1 Ticari Fatura'nın Uygulama Üzerindeki Senaryosu.....	27
Şekil 3.2 E-Arşiv Uygulaması Başvuru Süreci..	31

KISALTMALAR LİSTESİ

- EFKS: Elektronik Fatura Kayıt Sistemi
E-DEVLET: Elektronik Devlet
E-DEFTER: Elektronik Defter
E-POSTA: Elektronik Posta
E-FATURA: Elektronik Fatura
E-BELGE: Elektronik Belge
E-İMZA: Elektronik İmza
E-ARŞİV: Elektronik Arşiv
E-DÖNÜŞÜM: Elektronik Dönüşüm
E-ARŞİV FATURA: Elektronik Arşiv Fatura
GİB: Gelir İdaresi Başkanlığı
İSMMM: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
İDT: İktisadi Devlet Teşekkülü
KEP: Kayıtlı Elektronik Posta
MB: Maliye Bakanlığı
SPK: Sermaye Piyasası Kurulu
TTK: Türk Ticaret Kanunu
TL: Türk Lirası
T.C.: Türkiye Cumhuriyeti
TSE: Türk Standartları Enstitüsü
TBB: Türkiye Bankalar Birliği
TÜRMOB: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve
Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
TMUDES: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu.
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TMUDES: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu.

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

VUK: Vergi Usul Kanunu

VUKGT: Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

GİRİŞ

Küresel çapta bakıldığında Dünyadaki her meslek alanında olduğu gibi günümüzde, bilgisayar internet ve ağ ortamı ile yaşanan gelişmelerin neticesinde muhasebe ve denetim alanı ve bu alana bağlı gelişen birtakım uygulamalar üzerinde köklü ve yenilikçi gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda firmaların bünyesindeki muhasebe departmanı ve aynı zamanda bağımsız çalışan meslek mensuplarının, muhasebedeki birtakım konuları ve işleyişleri dijital platformda sürdürmeyi zorunlu hale getirmiştir. İşlemlerin elektronik ortamda gerçekleşmesi, meslek mensuplarının iş yükünün hafiflemesi sonucunu doğurmuş, aynı zamanda işlerinin daha hızlı ve daha şeffaf yürütülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Muhasebenin sistem içindeki uygulamalarla olan uyumu ve mali konuların ve kamusal denetimlerin sağlıklı bir şekilde oluşmasını sağlayan bu dönüşüm kapsamında kağıt ortamında yapılan ve düzenlenen uygulamaların birçoğunun veri anlamında bilgisayar ortamına aktarılması muhasebenin kelime anlamındaki literatüründe e-uygulamalar e-dönüşüm gibi kavramlarla beraber anılmaya başlanmış olması ve bunun sonucunda yeni teknolojik gelişmelere ve nitelikli profesyonel anlamda mesleğini yürüten meslek mensuplarının oluşmasında büyük rol oynamıştır. Bu çalışmada, muhasebede gelişime ve değişime açık hale gelen, meslek ile uyum içerisinde bir yapıya sahip olan, muhasebedeki e-fatura ve e-arşiv fatura uygulamalarının, Gebze ilçesinde görevlerini yerine getirip faaliyetlerini yürüten muhasebe meslek mensuplarınca değerlendirmeye tabi tutulması amaçlanmıştır. Bu değerlendirme sonucunda, e-fatura ve e-arşiv fatura uygulamalarına karşı tutumları ve mesleki açıdan meslek mensuplarına yöneltilen ifadelerin, düşüncelerin çeşitliliği sonucu farklı bir bakış açısı ortaya koymak adına bir anket çalışması yapılmıştır.

Meslekteki faaliyetlerin ve elektronik uygulamaların, zorunlu veya gönüllü olarak sürdürülerek başarılı ve güçlü bir şekilde gelişimine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Muhasebedeki E-dönüşüm adlı bu çalışma, içerik olarak üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda, muhasebenin temel kavramları tanımı elektronik muhasebenin ele alınıp incelenmesi üzerinden bir değerlendirme ve araştırma yapılmıştır. Araştırmanın ikinci kısmı muhasebede faaliyet içerisinde olan resmî belge, bilgi ve “E-fatura ve E-Arşiv Fatura uygulamalarının aynı zamanda GIB vb. ilgili kamu ve özel teşebbüs kurum ve kuruluşlarının muhasebe mesleği bağlamındaki görevi, amacı tanımı ve kapsamı ele alınmış olup aynı zamanda uygulama üzerindeki etkileri ve meslek üzerindeki olumlu veya olumsuz farklılıkları araştırılıp incelenmiştir. Son olarak Yapılan bu çalışmanın üçüncü ve son kısmı ise, Gebze ilçesinde meslek içerisinde bağımlı ve bağımsız bir şekilde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-fatura ve e- arşiv fatura uygulamalarına karşı değerlendirilme ve tutumlarına ilişkin olarak yapılan araştırmanın bulgu ve sonuçlarına yer verilmiştir. Bu çalışma, muhasebe sistemi içerisinde yer alan uygulamalar üzerine yapılan alan araştırmasına dayalı bir çalışmadır.

BÖLÜM 1

1. MUHASEBE’NİN KAPSAMI VE TANIMI

Muhasebe, tüm kamu ve özel kuruluşların ekonomik, politik ve sosyal sistemlerinin aynı zamanda finansal boyutundaki varlıklar hakkında kullanılma ve yararlanma biçimini, işletmelerin yapmış olduğu maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ve sermayelerinin, aynı zamanda işletmelerin mali durumlarını izah edecek bilgileri sağlayan bir bilgi sistemleri bütünüdür. Muhasebe finansal bir parçanın ürünü olmakla beraber, toplumsal fayda ve sosyal sorumluluk açısından önemli bir yerdedir. (Kılınç, 2020,s.1).

Diğer bir tanımla Muhasebe, “raporlamadaki birtakım süreçleri ve işlemleri sırası ile işlevsel hale getiren raporlayan özetleyen ve yorumlayan kısacası bütünsel olarak analiz eden” bir Bilim dalıdır. (Örten, 2020, s.1).

Bir taraftan ise Muhasebe, küreselleşen ve büyüyen Dünyada gerek sistemsel gerek hukuksal açıdan ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre değişkenlik gösterip hızla kendini güncelleyen ve doğru verilerin sunulmasını sağlayan bir bilim dalı olma yolunda ilerlemektedir.

1.1 Muhasebenin Temel Kavramları

Muhasebe; “mali açıdan oluşan bilgilerin, ilgili kullanan aklı başında birtakım değer yargılarında bulunularak sürece dair karar verilmesi, mali açıdan verilerin ölçümü ve doğru bir şekilde ilgili mecralara iletilmesi sürecidir” (Akdoğan ve Aydın, 1987).

İlk aşamada işletmenin mali ve finansal durumunu belirlemesi, dolayısıyla mevcut durumun yapısında değişikliğe gidilerek işletmenin bütün değer hareketlerini ilgili para birimi ile izlenme ve kayıt altına almak ve aynı zamanda belirli bir dönemin sonunda her açıdan son durumun saptanması muhasebe vasıtası ile sağlanmaktadır (Ünalın,1988).

Küresel ekonomik ve sosyal koşulları göz önüne aldığımızda, muhasebe bilgi sistemine daha güvenilir hızlı dinamik bir yapı kazandırmak amacı aynı zamanda ortak bir bilgi havuzu ve yararlanma alanı oluşturmayı sağlamak amacı ile muhasebede hali hazırda geçerli olan 12 temel kavram vardır. Bu kavramlar aşağıda belirtilmiştir.

1.1.1 Sosyal Sorumluluk Kavramı

Genel anlamda Sosyal sorumluluk kavramı genel olarak, faaliyet içerisinde çeşitli işletmelerde muhasebe bilgilerinin ve sistemlerinin her alandaki görev ve sorumluluklarını işlevsel hale getirme ve kapsam olarak anlamını amacını ve yerini belirlemektedir (İSMMM, 2005). Sosyal sorumluluk kavramı ise genel olarak işletmelerin kendisiyle bir ilişki içerisinde topluma düzenleme yetkisi veren işletmeler açısından, içinde buldukları birtakım bilgi ve donanıma sahip kişi ve gruplarca bir araya gelmektedir (Okay, 2011).

Sosyal sorumluluk kavramı bir bakıma, muhasebenin birtakım düzenlemeye tabi tutulmasında ilgili muhasebe tatbikatının öne sürülmesinde ve mali finansal tabloların düzene sokulması ve sunumunda ve aynı zamanda belirli birtakım kişi oluşan grupların değil, bütün toplumun menfaatlerinin gözetilmesi mecburiyetini dolayısıyla bilginin servis edilmesi açısından gerçeğe uygun şeffaf ve düzgün bir şekilde ilgili yerlere sunulması ve aktarılması esastır. (Akdoğan ve Tenker, 2001).

1.1.2 Kişilik Kavramı

Bu kavram işletmenin kurucularından yönetim kadrolarına ve kurullarına, çalışan ilgili personellerden bağımsız kendi çatısı altında bir kişilik kavramına haiz olduğu ve dolayısıyla sadece öz kaynakları adına öne sürülüp uygulanması gerekliliğini öngörmektedir (Muhasebe Sistemi Uyg.Gn. Tebliği Sıra No: 1).

1.1.3 İşletmenin Sürekliliği Kavramı

Mal veya Hizmet İşletmelerin başlangıçtaki kuruluş aşamasındaki sözleşme metninde işletmelerin faaliyetlerine engel olacak, aksi bir takım durum belirtilmedikçe işletmelerin faaliyetlerinin durmaksızın ilerleyeceğini göstermektedir. (Tetik, 1997).

İşletmenin herhangi bir süre kısıtlamasına bağlı kalmadan faaliyetlerine ve işlemlerine aynı şekilde devam edeceği ve aynı zamanda tüzel kişilikleri olan işletmelerin gerçek kişiliğe göre belirlenen ömründen bağımsız olarak faaliyet gösterip kurulacağını ön görmektedir.

1.1.4 Dönemsellik Kavramı

Üretim ve Hizmet İşletmenin sürekli olması kavramına göre ömür anlamında tükenmeyen ve sınırsız bir ömre sahip oldukları, fakat belli aralıklarla dönemsel olarak ayrılması ve ilgili her faaliyet döneminin geçmişteki ve gelecekte var olan diğer dönemlerden ayrı ve bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Muhasebe açısından işletmenin faaliyet gösteren dönem içerisinde ilgili birtakım kalemleri muhasebeleştirilmesi esastır.

Gelir, hasılat kar gibi kavramların ilgili dönemde tahakkuk esasına uyarak muhasebe kayıtlarına alınması ve bu kayıtların birbirleri ile mukayese edilmesi dönemsellik kavramının gereğidir. (Muhasebe Sistemi Uygu. Gn.Tebliği Sıra No: 1).

Dönemsellik kavramı muhasebe açısından genel olarak 1 takvim yılıdır. Dönemin sonlarında kayıtlarda gelir ve giderler mukayese edilerek hesap edilir sonucunda işletmede kar veya zarar durumu oluşmuş ise ilgili tablolarda ve hesaplarda kayıt altına alınır. İzleyen Dönemler ise birbirlerinden ayrı bir biçimde değerlendirmeye tabi tutulurlar.

1.1.5 Parayla Ölçülme Kavramı

Para ile değerlendirme işlemine tabi tutulan birtakım finansal ve iktisadi olayların ve bu olaylar ile ilgili işlemlerin ortak bir değer olan para birimiyle ifade edilmesidir. Temel unsuru para olan bu kavramın, ortak bir ulusal para olarak kullanılan bu kavram aynı zamanda işletmelerin gelir gider dengesinin belirlenmesi, incelenmesi ve yorumlanmasını sağlar.

Örneğin, Türkiye’de sınırlar içerisinde yasalara uygun faaliyet gösteren işletmeler ilgili muhasebe bilgi kayıtlarında para birimi olarak TL (Türk Lirasını) kullanmaktadırlar. Lakin uluslararası birtakım sahnelerde ise çalışmalarını sürdüren bazı işletmeler, yabancı para birimi ile alım satım yapmak istediklerinde Maliye Bakanlığından müsaade almaları icap eder. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No: 1).

1.1.6 Maliyet Esası Kavramı

İşletmelerin sürekli bir biçimde faaliyet içerisinde olma amacı ile giren ürün veya hizmetlerin işletmeye olumlu olarak geri dönmesi için olumlu olumsuz her türlü etkenlerin para kavramı içinde olarak belirtildiği total değerler bütününe maliyet denir. Para ve işletmenin çeşitli alacakları haricindeki tüm aktifler kalemleri ve gider olarak gösterilen kalemleri, iktisap maliyetleri ile kayıt altına alınır. İşletme içerisindeki mevcudiyetin şekil değiştirmesi ve giderlerin harcanmasında temelde elde edilme maliyeti kapsamında geçerlidir (Yalkın, 2001).

1.1.7 Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı

Muhasebede işletmenin iç ve dış etkenlere karşı bünyesinde kayıt altına aldığı tarafsız ve objektif olan bilgi ve belgelerin kayıtlara şeffaf taraf tutmadan ve önyargıdan uzak bir biçimde tutulması ve kayıt altına alınması gerekliliğini ifade eder (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No: 1). Muhasebede yapılan birçok işlemlerin kayıt altına alınması ve belgelendirilmesi gerekir. Kayıt altına alındıktan sonra belgelerin gerçeğe uygun ve tarafsız olması gerekir.

1.1.8 Tutarlılık Kavramı

Genel çerçevede muhasebe bilgi sistemlerinde kullanılan geçerli olup tutarlılığı son derece önemlidir. Her bir değerli olay hakkında meslek mensubu olan muhasebecinin en müsait muhasebe yöntemini bularak senden seneye isabetli ve doğru bir biçimde düzenlemesi gerekir. (Tetik, 1997). Muhasebede birtakım dönemlerdeki faaliyetler ve işlemler birbiri ile benzerlik gösteren uygulamaların izleyen dönemlerde varsa değişikliklerle bu değişikliklerin açıklaması belirtmeli ve kayıt altına alınmalıdır.

Gerekli bilgilerin dipnotlarda açıklanması gerekir ve bilgi ya da verilerin her dönemde tutarlı bir şekilde yorumlanıp karşılaştırması tutarlılık kavramı gereğince ortaya çıkmaktadır.

1.1.9 Tam Açıklama Kavramı

İşletmede finansal tablolardan faydalanacak meslek mensuplarının etkin ve faydalı bir karar verme sürecinde açık anlaşılır ayrı bir şekilde tam ve eksiksiz olarak aynı zamanda açık ve net ifade etmesidir. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No: 1).

Finansal belge ve bilgilerin içinde bulunduğu durum itibari finansal tablodaki önemli olan verilerin Açıklanması gereken bilgileri ile tam ve eksiksiz olacak bir biçimde, faaliyet içerisindeki işletmenin finansal ve ekonomik olarak muhasebe kavramı gereğince güncel durum ve ilgili dönemi izleyen birtakım ihtimallerin içerisinde var olan çeşitli olaylar bütünü kapsayan bilgiler olarak gruplandırılır. (Akdoğan ve Sevilengül, 1994).

1.1.10 İhtiyatlılık kavramı

Faaliyet içindeki bir işletmenin oluşabilecek tehlikeler ve risklere karşı duyarlı ve bilinçli hareket etmesini muhtemel oluşacak kayıp ve kaçakların bir nebze olsa önüne geçileceği aynı zamanda karşılık ayırarak bir anlamda ihtiyatlılık ilkesi gereği oluşan kar ve zararın oluşma sürecinde herhangi bir mali kalemin düzeltilmeyeceği varsayımını ifade eder. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No: 1).

İhtiyatlılık kavramı, Ticari ve hizmet işletmelerinin muhasebede. Önceliklere önem veren bazı işletmeler için gelir ve giderlerin kayıt altına alınmasını öngörmektedir. Örnek verilirse. Ancak aynı A işletmesinin borcu olduğu C işletmesine ise bir tür işletme için “gider” çeşidi olduğundan, ihtiyatlılık kavramının zorunlu kıldığı ilgili muhasebe kaydı gerçekleştirilememektedir.

1.1.11 Önemlilik Kavramı

Finansal durum tablolarınca bir döneme ait hesap çeşitleri ve kalemlerinin olaya ve duruma ilişkin nispi ağırlığının değerlendirilmesi ve mali tablolara dayanılarak önemli olan olguların çalışmalar sonucu yapılacak değerlemelerini ifade etmektedir.

olguların çalışmaları sonucu yapılacak değerlendirmelerini ifade etmektedir. Muhasebede işletmeler açısından büyük önem taşıyan bazı mali kalemlerin bu kavram içerisinde yer alması mutlak zorunluluktur. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No: 1).

Sorumluluk açısından Muhasebenin, finansal bilgilerin sunulması ve paylaşılması noktasındaki görevlerinden biride, ileride olumlu veya olumsuz bir durumun ve oluşabilecek bu bilgi kirliliğinin önüne geçmek ve kullanıcıların finansal bilgileri daha doğru ve daha anlamlı halde yorumlamasını ve görmesini getirecek şekilde uygulamaktır. (Cemalcılar ve Erdoğan, 2000).

1.1.12 Özün Önceliği Kavramı

Bu kavram, Ekonomik ve finansal nitelikteki birtakım sayısal ve sözel işlemlerin sistem içerisinde ki muhasebe bilgi sistemlerine aktarılması ve bilgilerin değerlemesinin şeffaf bir şekilde özün yapısını bozmadan yapılmasında, işletme faaliyetlerinin muhasebeye uyarlanması ve ilgili birtakım eylemlerin özü ve biçimi arasında farklılık oluşması ,bu konumda ise biçimden çok önce finansal tablonun özüne ve içinde bulunulan özün yani gerçek durumun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Marşap, 1996).

1.2 Muhasebe Standartları

Türkiye’de muhasebe standartlarının bakıldığı zaman tarihsel olarak evrilmesi ve gelişmesi devletin önderliğinde gerçekleşmiş gerek uluslararası gerekse yerel ilişkilerimizin çoğunlukta olduğu ülkeler baz alınarak uyum içinde olunan ve aktarılan yasalar çerçevesinde uygulamalarının etkileri ve verimliliği artırılmış ve görülmüştür. (Sürmen ve Dinç, 1996, s.233).

Muhasebe standartlarının ileriye taşınması ve geliştirilmesi bakımından Türkiye’de bazı özel ve kamu kuruluşlarının gerekli görülen adımları sonucunda muhasebe standartlarının temelleri atılmış ve gelişimi sağlanmıştır Bu kurum ve kuruluşlar; İktisadi Devlet Teşekkülleri (İDT) ve aynı zamanda “Yeniden Düzenleme Komisyonu”, “Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)”, “Türk Standartları Enstitüsü (TSE)”, “Türkiye Bankalar Birliği (TBB)” ve “Maliye Bakanlığı (MB)” bünyesinde bulunan ve oluşturulan çeşitli kurum ve kuruluşlar olmuştur. 1989 yılında ise, 3568 sayılı yasa yürürlüğe girerek muhasebe mesleği alanında özel bir konum elde etmiş ve bu anlamda

da mesleğin zirve noktası olan, “Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler” ve “Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği” (TÜRMOB), muhasebede geçerli olan birtakım yapısal oluşum ve kurallarının belirlenmesi hedefi ile Maliye Bakanlığı ile bir takım grupsal çalışmalar yapmıştır.

1994 yılında TÜRMOB bünyesinde “Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)” kurulmuştur. Kurulun amacı bütün dünyadaki uluslararası ülkelerin yürüttükleri işlemler ve faaliyetlerinin ilgili işletmelerin mali durumunu ve finansal tablolarını esas almak ve muhasebenin temel ilkelerinde “tek düzeni” sistem olarak gerçekleştirmektir. (Yalkın, 1997, s.13).

Hızla değişim ve gelişim süreci içerisinde olan yeni dünya ekonomisinde, küresel çaptaki birtakım gelişmeler çerçevesinde oluşan çeşitli dinamik etkenler vasıtasıyla; muhasebe bilgi ve sistem uygulamalarının gelişen teknolojik değişim ve gelişimlerle birlikte oluşan değişikliklere ve olumlu birtakım gelişimlere sebebiyet vermiştir.

Küreselleşmeyle beraber muhasebe uygulamalarının bu noktada küresel çapta genişleyerek büyümesi bazı birtakım sıkıntıları beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla “uyum sorunu” denilen kavramın doğru ve şeffaf bir yapıya kavuşabilmesi hedefi ile yola çıkarak ulusal ve uluslararası ikili ilişkilerin daha da güçlendirilmesi ve muhasebe alanında işletmeler adına ortak akla dayalı ve çözüm odaklı bir çalışma yapılması gerekmiştir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel çevrenin etkiler aynı zamanda şartları sebebi ile açığa çıkan bu uyum sorununu çözüme kavuşturabilmek ve bir nebze uluslararası çapta kabul gören muhasebe ilkeleri bütününe temelini atıp geliştirme hedefi doğmuştur.

Muhasebe standartları, işletme içindeki hiyerarşik yapıdaki muhasebe uygulamalarını daha doğru, güvenilir ve hızlı oluşturabilmek için bu noktada alanında uluslararası ve yerel anlamda çalışmalarını sürdürmektedir.

Bir bütün halinde ele alınan muhasebe standardı sistem içindeki kullanıcıların daha verimli ve bu bakımdan meslek içerisinde güvenilir ve kurallara uyum içerisinde olan finansal bilgilerin güvenilir gerçekte örtüşen karşılaştırılabilir ilke kurallar bütünü içerisinde ilgili yasalar çerçevesinde belli bir amaca yönelik oluşturulan ölçülebilir anlamı taşıyan bir terimdir (Yazıcı, 2004, s.35).

BÖLÜM 2

2.MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM VE UYGULAMALARI

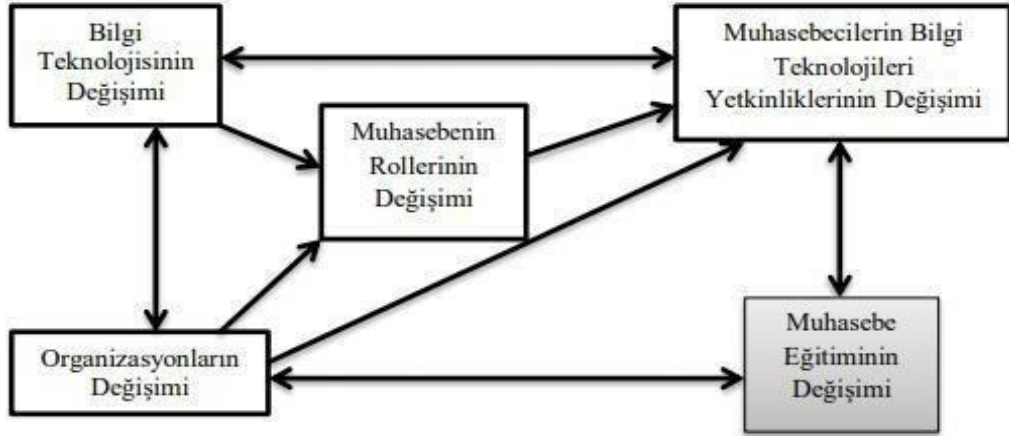
Bilişim ve Network dünyasında hızla yaşanan değişen ve ortaya çıkan olumlu ve olumsuz birtakım küresel ve yerel gelişmeler gerek sosyal açıdan gerekse ekonomi açısından birçok alanı etki altına almıştır (Gönen ve Solak, 2017, s.64).

İşletmelerin iş hacimleri ve değerleri fazlaştıkça işletmenin diyalog içinde olduğu birtakım müşteriler ve firmalarında bilgi teknolojisine duyduğu ihtiyaç artmıştır. (Karasioğlu ve Samancı, 2018).Ülkemizde tüm bu olayların sonucunda ise platform olarak kurulan devletin resmi uygulaması olan E-Devlet kapsamında, E-dönüşüm dönemi aktif hale gelmiştir. Aynı zamanda, E-dönüşümün birtakım etkilemelerinin, uygulama açısından muhasebe üzerinde de etkisinin görüldüğü söylenebilir (Gönen ve Solak, 2017,s.64).Ülkemizde elektronik bilgi ve birtakım belgelerin VUK ve TTK kurumları bünyesinde, yapılanma içerisinde olan mevzuat ile ilgili birtakım değişimler sonucu muhasebe bilgi sisteminde e-dönüşüm süresi başlamıştır bu önemli belgelerin bütün çerçevesi ile doğru bir biçimde kaydedilir ilgili yerlerce kayıt altına alınması, belli bir tarihe kadar saklanması ve düzenlenmesini sağlayan görevli yetkili kurumu T.C Hazine ve Maliye Bakanlığı olarak belirlenmiştir (Tektüfekçi, 2013:,s.90).Türkiye’de uygulamada geçerli olan belli başlı şartların oluşması sonucunda ilk olarak uygulamaya koyan kurum “T.C Hazine ve Maliye Bakanlığı” olup uygulamaya konulan e-faturanın kullanıcılar açısından kullanımının ve işlemlerinin zorunlu hale getirilmesi belirtilmiştir. (Yürekli 2016,s.293).Elektronik belge ile kâğıt ortamında düzenlenmiş belge birtakım farklılıkları olsa dahi ortak noktası sistemin bünyesinde ve genel anlamda aynı hukuki zeminde düzenlenmeye tabi tutuluyor olmasıdır.

2.1 E-Dönüşüm Kavramı

E-Dönüşüm, temelinde yer alan değişimin sürecinin elektronik ortama taşınması ve bu ortamın birden fazla bileşenlerle uyum içinde olacağı ve geçici bir durum içerisinde bulunmaması, değişimin doğasında kabul edildiği birtakım farklılıklar ile bir “değişim süreci” olarak kabul edilmesi ile başlanan bir süreçtir. Doğal bir durum olan tehdit ve siber güvenlik konularında ise e-dönüşümün kilit rolü, nitelikli bir sistem ile Muhasebe belgeleri muhasebe ortamında kâğıt üzerinde verilen bilgiler veya sistem üzerinde elektronik olarak işlenen bir ortamda yürütülün her açıdan mali olarak nitelikli kanıtlayıcı ve açıklayıcı belge olma özelliğine haizdir. (Yürekli 2016, s.291)

.E-dönüşüm, sistemin özünde algoritma mantığıyla oluşan bu elektronik ortamın etkileriyle süreçte oldukça iyi etkileşim içinde olan bir sistemi beraberinde getirerek, muhasebe sistemini ortaya çıkarmaktan daha çok mevcut sistemin gelişen teknolojik yeniliklere doğru ilerlemesi, bilgisayar ve veri ortamında yer alması gerekir. (Güney ve Özyiğit, 2015, s.290).

Şekil 2.1 Bilişim Teknolojisi ve Organizasyonel Değişimi

2.2 İşletme Yönetiminde Muhasebe Verilerinin Önemi

Günümüzde insanların oluşan istek ve ihtiyaçlarını çeşitli farkı ve kurum ve kişilerin faaliyetleri sonucu oluşan mal ve hizmetlerin kullanılması ile giderilir. Dolayısıyla İşletmeler çeşitli mal ve hizmet üretmek için belirli düzeylerde faaliyetlerde bulunarak, kullanımı mümkün olan birtakım belge ve bilgileri kullanımında aynı zamanda insanlara ve çevreye yönelik ihtiyaçların giderilmesinde önemli bir rol oynarlar.

İşletmelerin içinde emeğe dayalı bir işgücü ile mal ve hizmet üretimi yaparlar ticaret ile işlem hacimlerini büyütüp bunların sonucunda ilgili belge ve bilgileri işleme alırlar. Değişimler ve farklılıkları doğru bir şekilde belirleyip karar alma sürecinde değerlendirmeye tabi tutarlar. (Peker, 1978, s.9).

Bu noktada kuruluş aşamasından beri muhasebenin içindeki önemli veriler işletmelerin yapısında ekonomik veriler açısından, mal ve hizmet girdilerinin ve çıktılarının sonucunda oluşan kaynakların ve mali verilerin raporlanması, doğru ve şeffaf bir biçimde yorumlanması, kaydedilmesini ve organizasyonun her aşamasının ihtiyaçlarının giderilmesi ve her durumda doğru yanıt verebilen spesifik bilgilere haiz olmayı gerektirir (Hatipoğlu ve Gürsoy, 1979).

2.3 Elektronik Muhasebe

Geleneksel muhasebenin yorucu ve zamansal olarak olumsuz olan rutin birtakım durumlarından daha geniş çaplı, elektronik hızlı ve bilgisayar ortamında muhasebenin akışının daha gelişmiş ve güvenilir bir ortama taşınmasını sağlamıştır. Aynı zamanda yönetim, sorumluluk ve maliyet muhasebesindeki temel düşünceyi bünyesinde barındırmıştır. (Bilginoğlu, 1989, s.35).

21.YY da muhasebe anlayışında bilgi ve ağ üzerinden paylaşım ve raporlama döneminin içinde bulunduğu dolayısıyla bilgisayar ve elektronik bağlantıların bir ögesi haline geldiği büyük ölçekli işlerin kısa sürelerde çözülmesi birkaç dakikada işlemlerin yoluna girmesi sağlanmıştır.

Bütün yönleri ile muhasebenin gelişmekte olan entegrasyonları ele alındığında bağlantılı diğer programlarca yapılan bir satış veya fiş işleminde işlenen verilerin büyük defter mizan finansal ve mali tablolar gibi muhasebenin temel tablolarına elektronik ortamda bütünsel anlamda veri aktarımı yapılabilmektedir.

21.YY da muhasebe anlayışında bilgi ve ağ üzerinden paylaşım ve raporlama döneminin içinde bulunduğu dolayısıyla bilgisayar ve elektronik bağlantıların bir ögesi haline geldiği büyük ölçekli işlerin kısa sürelerde çözülmesi birkaç dakikada işlemlerin yoluna girmesi günümüz teknolojisi bakımından olağan bir durumdur.

Bütün yönleri ile muhasebenin gelişmekte olan entegrasyonları ele alındığında bağlantılı diğer programlarca yapılan bir satış veya fiş işleminde işlenen verilerin büyük defter mizan finansal ve mali tablolar gibi muhasebenin temel tablolarına elektronik ortamda bütünsel anlamda veri aktarımı yapılabilmektedir. (Çiftçi, 2003, s. 1).

2.4 E-Muhasebe Uygulamalarına Geçiş Gerekçeleri

Ülkeler arası Genel kabul görmüş muhasebe standartlarına aynı zamanda bilgisayar ortamında doğrudan veya dolaylı olarak geçilmesi ve verilerin aktarılmasındaki gerekçe ise uygun altyapı ile oluşarak bir uyum içinde bütün halinde çalışmasını sağlamaktır.

Dolayısıyla kullanıcıların sistem içerisinde yasal mevzuata bağlı kalıp herhangi bir kayıp ve kaçığın oluşmaması ve e fatura e arşiv gibi elektronik uygulamaları kullanmalarına zorunluluk getirilerek güvenli ve doğru bir ortam oluşturulmuştur (Tektüfekçi, 2013, s.90-91).

Bütünsel açıdan e-uygulamalar arası iletişim ve hizmetlerin aktif hale getirilmesi ve işleme alınan verilerin hızlı bir şekilde etkin olarak saklanması maliyetlerin minimuma düşürülmesi ve oluşan ekonomik sistem içerisinde işletmede oluşan maddi kayıpların önüne geçmek stok anlamında kontrolü ele almak ve üretim sisteminin kontrolünün sağlanması gibi yardımcı hedefleri de bulunmaktadır.

Uluslararası ve yerel anlamda yapılan uygulamalar mükelleflerin arasındaki oluşan ticaretin etkin hale gelmesi ve yapılan sistemsel değişikliklerin vergisel açıdan denetlenmesi ve oluşan mali yükün bir nebze olsa önüne geçilmesi ve sürece yönelik hakimiyetin hız kazanıp etkin hale gelmesi sağlanmıştır. (Demirkan, 2013,s.70).

İşletmede iç ve dış sistemin kontrolün ve aynı zamanda denetiminin şeffaf ve hızlı bir biçimde gerçekleşmesi ve sistemde ilgili yasal belge ve içerik düzenleme sürecinde oluşan hataların minimum seviyeye çekilmesi bireysel ve kurumsal olarak ödeme ve birtakım benzer işlemlerinin süresinin en aza indirilmesi gibi birtakım olanakları beraberinde getirmektedir. (Yanık ve Karadaş, 2013, s.136).

2.5 Elektronik Ortamdaki Muhasebe Kayıt Araçları

Ülkemizde muhasebe ve vergilendirme açısından yasal durum açısından ilgili kanunlara uyum sağlamak ve vergi ve muhasebe kayıtlarının kaybı ve kaçığının önüne geçilmesini sağlamak ve yasadışı işlemlerin engellenmesi açısından yürürlüğe giren “e-dönüşüm” beraberinde olumlu önemli gelişmeler getirmiştir. Bu bağlamda ise temel elektronik muhasebe uygulamaların önemli parçalarından “E-Fatura ve E-Arşiv fatura” bu bölümün altında incelenecektir.

2.5.1 E-Fatura

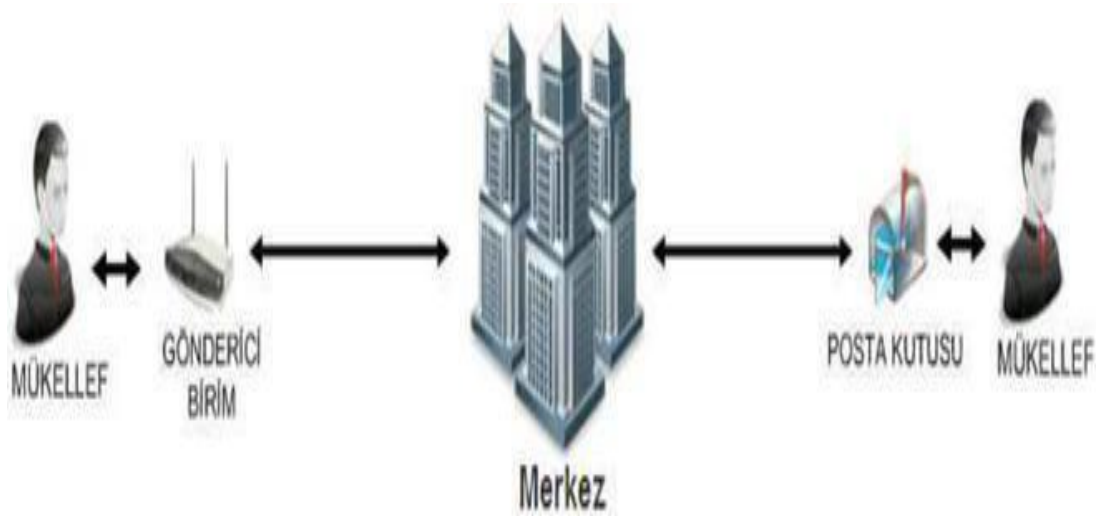
E-Fatura'nın formatında farkı bir durum söz konusu olmayıp kâğıt ortamında düzenlenen standart bir fatura ile aynı yasal zeminde bulunuyor olmalarıdır. (Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 397), 05.03.2010 Tarih ve 27512 Sayılı Resmî Gazete: 2.-3.)

. E-Fatura bilgisayar ve elektronik ortamın etkisi sonucunda etkileşim içinde olmasından dolayı, verileri kullanıcı olanlara hızlı ve doğru, güvenilir biçimde ulaştıran, GİB tarafından bünyesinde kontrol edilen elektronik belgeye verilen bir addır. (Arıkan, 2015)

Bilgilerin mevzuata göre zorunlu bir biçimde yasal sürece uygun olarak elektronik ortamda kayıt altına alınıp, depolanması ve kullanımını uygun görülen durumlarda sunum haline getirilmesine ortam hazırlayan bir elektronik sistemdir. (Kara ve Yılmaz, 2017, s.229).

Tarihsel açıdan 05.03.2010 dan itibaren yürürlükte olan 397 VUK sıra nolu e fatura sistemi olması gerek tüm belge ve bilgileri ilgili iletişim merkezine bağlı bir platform aracılığı ile sağlamıştır (www.efatura.gov.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2019).

E-faturanın muhasebe uygulamalarındaki yeri ise en önemli ve iletişim odaklı temel özelliklerinden biride, ilgili kullanıcısının iletişimin odağında tutup sistem içerisinde kullanıcılara farklı roller atmasıdır. Bu sistemin içinde ise mükellef, sistem içinde “gönderici birim, merkez ve posta kutusu” bilgileri yer almaktadır. Buna göre bilgiler Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2.2 E-Fatura Döngüsünde Temel Görevler

Ticari faaliyette kilit rol oynayan mükellef, bu entegrasyon sisteminde gönderici birim ve posta kusuru aracılığı ile alıcı ve satıcı rolünü üstlenmiştir. Satış faturasını yani e faturayı düzenleyen satıcı bu belge ve içeriği gönderici biri üzerinden merkeze aktarır.

Buradan GİB kontrolü ve denetiminde alıcı tarafa posta kutusu vasıtası ile gönderilir. Gönderilen faturayı uygun ise kabul eder değilse reddeder kabul ettiği takdirde ticaret ve işlem gerçekleşmiş olur.

2.5.2 E-Arşiv Fatura

Elektronik ve bilgisayara bağlı bir ortamda oluşturulan e-arşiv fatura kayıtlı olduğu sistemdeki alıcısına kâğıt biçiminde gönderilen veya elektronik ortamda iletilen şekli aslını oluşturur aynı zamanda elektronik ortamdaki oluşumu ise ikinci nüsha şeklindedir.

GİB'den e-arşiv izni alan mükellefler, elektronik ortamda oluşturdukları faturayı, elektronik ortamda muhafaza etmektedirler. Kanun koyucunun hükümlerine göre, e-Arşiv kullanıcısı olabilmek için ilgili kanun olan Vergi Usul Kanunu VUK 509 "e-Fatura kullanıcısı" olma zorunluluğu vardır.

509 Sıra No'lu VUKGT'de e-arşiv fatura, gerekli görülen şartlar ve ilkeler çerçevesinde e-fatura uygulamasının kapsamı dışında bulunan kullanıcılara yönelik oluşan ve e-arşiv fatura uygulaması da "bu Tebliğ'de yer alan şartlara uygun şekilde ve GİB tarafından belirlenen belirli ölçüdeki standartlara müsait olarak e-arşiv faturanın elektronik bir ortam içerisinde yapılması, muhafaza edilmesi ibrazı ve raporlamasını kapsayan uygulama bütünü olarak tanımlanmıştır.

2.5.3 E-İmza

E-imza bilgi sisteminin güvenilir doğru ve gizli kalması için uygulamaya koyulan her işlemin imza ile kimlikle doğrulanması (evlilik mal beyanı nüfus hizmetleri vb.) devlet dairesine bağlı resmi işlemlerin fiziksel açıdan ortamların daha güvenilir kılma amacıyla oluşturulan bir elektronik uygulama sistemidir. (Karakoçak, 2006, s. 11).

-

Bir başka durum ise “23 Ocak 2004 tarih ve 25355 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanmış olan 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nda yer alan e-imza”, başka bir elektronik veriye ekle- 286 Hakemli Yazılar veya elektronik bilgi ve belgelerin mantıksal örgü çerçevesinde kimlik onayı ve bu doğrultuda işleme alınan elektronik veri olarak belirtilmiştir.

Kişiler arasında imza üzerinden belli belirsiz ilişki kurar ve güvenlik gerekçesi ile kişiye tahsis edilmiş anahtar ile beraber imzayı atan kullanıcıya özel belgenin kişinin bilgisinden çok atılan imzanın elektronik kodlamasıyla doğrudan bir ilişki kurup güvenilirliği artırır (Selçuk,2006, s.212).

Bilişim teknolojisinin birtakım çalışmalarının sonucunda bir altyapısal sistemi olan e imza sistemin bir parçası daha olan belge yönetim sistemi ile uyumlu bir biçimde çalışmasında Sistem içerisinde bilgilerin herhangi bir değişikliğe ve ikinci bir kopya işlemi görmesine engel olarak verilerin aynı kalmasını sağlamada büyük bir etkisi vardır. (Karakoçak, 2006, s. 11).

Bilişim teknolojisinin birtakım çalışmalarının sonucunda bir altyapısal sistemi olan e imza sistemin bir parçası daha olan belge yönetim sistemi ile uyumlu bir biçimde çalışmasında Sistem içerisinde bilgilerin herhangi bir değişikliğe ve ikinci bir kopya işlemi görmesine engel olarak verilerin aynı kalmasını sağlamada büyük bir etkisi vardır. (Karakoçak, 2006, s. 11).

Muhasebede GİB denetiminde işlemleri yerine getiren kullanıcılar kayıtlı oldukları uygulama içinde fatura düzenlerken e fatura almak isterlerse Gelir idaresi başkanlığına kayıtlı mükelleflerden fatura temin ederler. Dolayısıyla GİB sistemine kayıt olmak zorunlu kılınmaktadır. (Kara ve Yılmaz, 2017, s.229).

BÖLÜM 3

3.E-FATURA DÜZENLEMELERİ VE E-FATURA'YA GEÇİŞ SÜRECİ

İşletmelerde uygulamada e fatura varken işletmelerin ilerleyen süreçlerde sisteme aşamalı bir şekilde alışma ve yaygın hale getirme düşüncesi hâkim olmuştur ve bu hedefle, limitet şirketlerin bu bağlamda faturanın düzenlenmesi karşı tarafa gönderilme işlemi ve son olarak kabul görmesi sağlanmıştır. (Utku, Dağlı ve Doğan, 2014, s.24).

İlerleyen zamanlarda sistemin içerisinde konu ve bütünlük açısından, e faturanın sistemsel içeriği genişletilerek orta ve büyük ölçekli şirketler gerçek ve tüzel kişilerin kullanımına açık hale gelmiştir (Doğan, 2013:86).

E-fatura sistemini kullanan müşteriler uygulamada kayıtlı olan durumlarda sistem içerisinden alıcı kısmına fatura gönderip indirebilecek ve ibraz etme durumu oluşacaktır (Demirkan, 2013, s.70).

Uygulamayı kullanan İşletmelere e-faturadan doğru bir biçimde faydalanabilmesi için “GİB portalı, entegrasyon yöntemi veya özel entegrasyon” yöntemi olmak üzere üç farklı seçenek gösterilmiştir. (Gökçen ve Özdemir, 2016, s.145).

Algoritma anlamında açıklamak gerekirse baştan sonra doğru sistem içindeki temel döngü, fatura üzerinden iletişim sağlanmasının merkez aracılığı ile gerçekleştiği ve gönderici olan mükellefin bir posta kutusu yardımı ile göndermek istediği elektronik bir faturanın ağ(network) üzerinden veriye ve paylaşımına kapalı bir biçimde tasarlanmasıdır. (Yürekli ve Şahiner, 2016, s.295).

3.1 Kâğıt Faturadan Elektronik Faturaya Dönüşüm

Günümüzde hizmet ve mal üreten birtakım işletmelerin günümüzde ticari hayatlarında oluşturdukları birtakım elektronik faturalar. Global anlamda elektronik ortama taşınan bilgisel ve kuramsal veriler bütünü içerisinde dünyada piyasadaki birtakım koşullarının değişimi ve meydana gelen teknolojik olaylar sonucu işletmelerin planları ve projeleri üretim ve hizmet sektörü üzerinde değişikliğe uğramış ve diğer işletmelerle olan ilişkilerini tekrardan ele almasını gerektirmiştir.

İşletme içi finansal ve muhasebe belgelerin ve verilerinin hızlı ve güvenilir ve beraberinde dünyada gelişen birtakım “teknoloji” ile ilgili haber ve gelişmelere paralel biçimde sağlanması için kâğıt ortamındaki süreçten elektronik ve dijital ortamda sürdürülmesi gerekliliği meydana gelmiştir. (Utku, Dağlı ve Doğan, 2014,s.23-24).

E-Fatura uygulaması ister kâğıt ister elektronik ortamda olsun ticari anlamda mal veya hizmet alımı sonrasında geçerli olan bir ticari borçlanma ve alacaklanmaya konu olan belgedir. Bu belgeler fatura malı satana aitse satıcı vasıtasıyla düzenlenmektedir ticaret safhasında VUK tarafından resmi evrak değerlemesine tabi tutulur. (Utku vd., 2014, s.23).

3.2 E-Fatura Kullanma Zorunluluğu Olan Mükellefler

E-Fatura uygulaması 397 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliğ ile ihtiyarî olarak uygulamaya başlamıştır. Daha sonra yayımlanan 421 Sıra No.lu V.U.K. Genel Tebliğ ile bazı mükellef grupları için zorunlu hale gelmiştir.

Bu mükellef grupları: “5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu kapsamında madenî yağ lisansına sahip olanlar ile bu mükelleflerden 2011 takvim yılında mal alan mükellefler”. Olmuştur

31.12.2011 tarihi itibariyle “asgari 25 Milyon TL brüt satış hâsılatına sahip olan şirketler”. “4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na ekli (III) sayılı listedeki malları imal, inşa edenler ile bu mükelleflerden 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden 31.12.2011 tarihi itibariyle asgari 10 Milyon TL brüt satış hâsılatına sahip olanlar” kapsama dahil edilmiştir.

433 Sıra No.lu V.U.K Genel Tebliği ile internet üzerinden mal ve hizmet satışı yapan ve 2014 gelir tablosu brüt satış hâsılatı tutarı 5 milyon lira ve üzeri olan mükelleflere e-arşiv uygulaması zorunluluğu getirilmiştir.

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (III) sayılı listedeki malları imal, inşa edenler ile bu mükelleflerden 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden 31.12.2011 tarihi itibariyle asgari 10 Milyon TL brüt satış hâsılatına sahip olanlar.

İlgili kanunda belirtilmiş olan firmaların ve ilgili tarihten önce e-fatura, e-arşiv uygulamalarına başvurmaları gerekmektedir. 454 Sıra o.lu V.U.K. Genel Tebliğ ile e-fatura kullanan mükellefler kapsamı genişletilmiştir. Bu Tebliğ uyarınca aşağıda sayılan mükelleflerin e-fatura uygulamasını kullanma zorunluluğu getirilmiştir. (Yanık, R. Ve Karadaş, A. 2013).

3.3 E-Fatura Başvurusu ve Kullanma Yöntemleri

E-faturanın alımı gönderimi veya işleme tabi olacak kayıtlara alınması gerek bilgileri bilgisayar ortamında sağlıklı bir şekilde indirilerek muhafaza ve ibraz etmek isteyen işletmelerin bu anlamda ilgili kurum ve kuruluşlara başvuru adımından önce mali mühür ve elektronik imzaya haiz olmaları gerekmektedir.

Faaliyetlerin oluşabilmesi için ve gerekli mali mühür ve e-imzaya sahip aynı zamanda entegrasyon içerisinde aktif olarak işlem yapan firmalar GİB in onay vermesi halinde e-fatura uygulamasını kullanabilirler. (Demirkan, B.2013).

Muhasebenin elektronik ortamda oluşan e-uygulamalarının e fatura portalı entegrasyon dahilinde gerekli işlemleri sağlaması ve internet ağı ile verimli bir şekilde kullanımı uygulamada “e fatura portalı “üzerinden gerçekleştirilmektedir. (Şahin, T. 2014)

3.3.1 GİB Portal Yöntemi

E-faturayı sağlıklı doğru ve verimli bir şekilde uygulama üzerinde gerekli olan yazılım ve donanımının altyapısına haiz olmayan ve bunun sonucunda ticari işletmelerin uygulamadan doğru bir biçimde faydalanabilmeleri hedefiyle, Gelir idaresi başkanlığının bünyesinde yapılandırılan ve geliştirilen bir internet uygulama sistemidir.

3.3.2 Doğrudan Entegrasyon Yöntemi

Ticari faaliyetlerinden doğan işlem hacmi geniş ve sistemsal açıdan bilgi teknolojisi bakımından üst düzey olan işletmelerin, tercihi doğrudan entegrasyon olup sistemi kullanmak için gereken belge izin ve bilgileri tamamladıktan sonra ilgili kurum olan Gelir idaresi başkanlığına başvuru sağlamaları gerekmektedir.

İşlemlerin yoğun ve sık olduğu fatura trafiğinin fazla olduğu işletmelerce oluşan tüm akışın, doğrudan entegrasyon sistemi tarafından karşılanmıştır. (Kefe ve Kanarış, 2019, s. 171).

İlgili dönem dahilinde işleme alınan ve kesilen aynı zamanda sistem içinde entegre bir biçimde düzenlenen e -fatura sayısı 5001 adetten daha yüksek olan kullanımların sistemin içerisinde faaliyet göstermeleri daha uygundur. (Gülten ve Erdem, 2016, s. 27).

3.3.3 Özel Entegrasyon Yöntemi

Bu yöntem ise, bilgi ve teknolojik anlamda yeterli seviyede olmayıp, veri be bilgi akışının sağlanamadığı ve teknik anlamda düşük seviyede kalan bir işletmenin özel bir entegrasyon vasıtayı ile işlemlerine devam edebilmesini sağlayan bir çeşit uygulama yöntemidir.

Tablo 3.1 Doğrudan ve Özel Entegrasyon Arasındaki Farklar

Doğrudan Entegrasyon	Özel Entegrasyon
Kurulumun Yazılım ve Donanım Maliyeti vardır	Donanım maliyeti yoktur
Çalıştırılan Personel ve iş gücü maliyeti yüksektir	Çalıştırılan Personel ve iş gücü maliyeti düşüktür
Mali mühür temin etme zorunluluğu vardır	Mali mühür temin etme zorunluluğu yoktur
TS-ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi belgesi alınmak zorundadır	TS-ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim belgesini almak zorunlu değildir.
TS-ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi belgesi alınmak zorundadır	TS-ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi belgesi alınmak zorunda değildir

3.4 E-Fatura Uygulamasının Avantaj ve Dezavantajları

- Uygulamanın maddi anlamdaki maliyeti veri aktarımı sırasında önemli ölçüde avantaj sağlamaktadır
- Faturanın çıktı şeklinde kâğıt olarak basılmasının oluşturacağı maliyetin azaltılması.
- Verilerin arşiv şeklinde saklanması depolanıp raflara koyulmasının ortadan kalkması.
- Gönderici ile alıcı arasındaki uyuşmazlıkların ve sorunların bir nebze olsada azalması.
- Elektronik ortamdaki akış içerisinde olan bilgilerin güvenli hızlı ve kayıtlı bir şekilde ulaşmasının önü açılmıştır.
- Uluslararası ve ulusal işletmeler ile birlikte sisteme dahil entegrasyonu daha kolay sağlanması.
- İlgili elektronik sistemdeki ve muhasebe ile ilgili yasal Mevzuatın ve vergisel denetimin bilgisayarlı veri ortamında daha da işlevsel hale gelmesi.
- Çevreye ve sosyal projelere birtakım kurum ve kuruluşların işlevselliğine vermiş olduğu pozitif etki,
- Zorunlu kılındığı olduğu halde bazı Kamu kurum ve kuruluşlarının muhasebede e-fatura uygulamasına geçmemesi.
- Üretim ve hizmet işletmelerinin entegrasyon ve operasyonel olarak elektronik fatura düzenlemelerine hazır olmamaları durumu,
- E-fatura sürecinde kullanıcıların sistemin bileşenleri ve işlemler hakkında eğitimi öğretimi üzerinde oluşan maliyetler.

3.5 Muhasebedeki E-Arşiv ve E –Faturada Mali Mühür Başvurusu

İşletmelerin faaliyetlerine elektronik ortamda başlayabilmeleri, E-Uygulamanın parçası olan E-defter ve E-fatura 'ya başvuru yapabilmek için öncesinden mali mührü sahibi olmak gerekir. Dolayısıyla Kamu SM (Kamu Sertifikasyon Merkezi) bu uygulama dahilinde www.kamusm.gov.tr adresindeki mali mühür başvuru formunu eksiksiz bir biçimde tamamlamalıdır.

Kullanıcılar hakkında Mali mühür ilişkin gereken resmi bilgi ve belgeler doğru ve eksiksiz bir biçimde doldurulup Daha sonra Sistem bünyesinde dahil olan ve açılan pencere formunda Elektronik ortamda oluşan sertifikalı mali mühür başvuru formuna başvuran mükellefin kişisel ve ticari bilgileri yer almalıdır. Sonrasında ilgili kullanıcının adresine ulaşım sağlanmaktadır.

Güvenlik ve denetim açısından, elektronik ortam gereği güvenlik anahtarının aktif hale getirildikten sonra başvuru formu doldurulup onaylanır. Daha sonra üretim ve kullanım aşamasına geçirebilmek için başvuru aşamasında belirli bir ücretinin kullanıcılar tarafından tahsili gerekmektedir. Mali mührün ödemesi belirtilen ilgili kamu kurumunun web adresi olan “www.kamusm.gov.tr” adresinden “Sorgulama/Ödeme” sekmesinden yapılmaktadır.

Başvurusunun onaylanma aşamasından sonra diğer bir aşama dediğimiz üretim bölümüne geçilerek başvuru için ödenecek tutarın tahsil edilmesi gerekir. Uygulama içinden bu tahsilat işlemi Ödeme ve sorgulama sekmesinden yapılmaktadır.

İşlemin tamamlanmasının ardından kullanıcıya aktif hale getirme süresi 1 (bir) ay olup teslimi sağlanmaktadır. İşletme eğer faaliyet döneminde kullandığı ünvanını başka bir ünvan ile değişime uğratmış ise eski olan ünvanın üzerine kayıtlı olan mali mühür devre dışı kalacaktır.

Mali mührün ilgili işletmelerin ve tüzel kişiliklerin mevcut durumda ve saklanması gereken bazı bilgilerin gizliliği yasal statüsünün korunması ve yapılan bazı bütünsel ve teorik çalışmaların kaynağının ve özünü oluşturan yapının gereken durumlarda hazırlanması ilgili kurum olan TUBİTAK UEKAE sertifikalı altyapısı altında gerçekleşmektedir.

Mali mührün muhasebenin uygulama üzerinde çeşitli işlemlerinde örneğin; alım satım gibi fatura sürecinde kilit rol oynayan bu işlemin kullanımının alanı yetkisi şayet maksadını aşan mecralara doğru çekiliyorsa hemen ilgili kurumun yetkili birimlerince belirlenip bildirim sağlanması zorunlu bir durumdur. İzleyen 15 gün içinde nitelikli sertifika sahipleri yeni unvan ve isim edinilmesi halinde eski dönemde kullanılan mevcut sistem üzerindeki kayıtlı durumu devre dışı kalacağından ilgili yerlere uygun sertifika başvurusu yapması gerekmektedir. Ayrıca kurumun ilgili web sitesinden Mali Mührün başvuru, işleyiş ve kullanımı ile <http://mm.kamusm.gov.tr/> adresinde yer almaktadır. (Etonet.org).

3.6 E-Fatura Uygulamasında Banka Entegrasyonu

Muhasebe uygulamalarına yönelik geliştirilen ve meslek içerisinde daha işlevsel kullanım alanı sunan çeşitli entegrasyon sağlayıcılar ve çeşitli yazılımlar ile işletmelerin mali müşavirlik ve bağımsız denetim kapsamında çözüm odaklı olan ve TTK'nin işletmelere kullanımı zorunlu olan birtakım yazılımlar olmuştur.

Bu yazılımlara örnek verilirse “LUCA MMP ve LUCA KOZA” kurumsal çözümlere yöneliktir. Muhasebenin elektronik ortamda ve veri tabanına dahil olan sistemsel ortamdaki tüm uygulamaları ve entegrasyonları yazılım ve donanım içinde olan tüm bileşenleri her türlü akıllı telefon tablet dizüstü ve masaüstü bilgisayarda kullanılabilir. (Tektüfekçi, 2013).

İşletmelerin finansal tarafından oluşan yerli ve yabancı para bakımından, değişkenlik gösteren ve farklı amaçlarla oluşturulmuş şube veya bankaların aynı olması durumunda ilgili hesapların takip edildiği modüldür.

Belirli işlem ve ticaret hacmine sahip firmaların ilgili 459 sıra nolu VUK Genel tebliğine göre 2019 yılı için firmaları Miktar olarak Ticari rakamın 7.000 TL ve üzerindeki tutarların ilgili bankalar aracılığı ile ödeme ve tahsilat şeklinde gerçekleştirmek zorunluluğu vardır.

Bu noktada ilgili ticari hesapların ve finansal durumun dikkatli ve özen yükümlülüklerini yerine getirecek şekilde kayıtlara geçirilirken son derece özen yükümlülüklerinin yerine getirilmesi sorumluluk bilinci ile kayıt altına alınıp işlenmesi gerekmektedir.

İlk aşamada ilgili hesaba bağlı kredi ve banka kartları sisteme tanıtılarak aktif hale getirilir hesapların karışıklık içerisinde amaca ve Hukuka aykırı bir şekilde olmamasına özen gösterilmelidir (eta.com.tr, 2011, s.77-81).

Bankalarca yapılan finansal hizmetler ve işlemlerin sonucunda ilgili türden para birimi cinsinde devir açılış ve hesap işlemleri aynı zamanda hesapların arasında gerçekleşen transfer işlemleri yapılır.

Firmanın müşterileri ile ticari faaliyeti sonucu meydana gelen ödeme ve tahsilat işlemlerini (Çek senet nakit para) ilgili hesaplara aktarılması ve makbuz ile ve entegre bir biçimde ve güvenli bir şekilde kayıt edilmesi işlemlerinde banka modülünün içinde görünen cari, kasa banka ekstre raporları ve “dönemsellik ilkesine” bağlı kalarak bu raporların listelenmesi. Günlük aylık ve yıllık şeklinde raporların kullanıcılara doğru bir şekilde sistem üzerinden sunulması gerekir.

3.7 E-Fatura Kontrol ve Denetimi

İşletmeler için kendi bünyesinde bilgi sistemlerinin doğruluğunu ve kontrolünü ve kullanılan elektronik faturaların, yasal sorumluluğunu faturayı alan ilgili firmaya vermiştir. Bundan dolayı sisteme kayıtlı olan, aynı zamanda işletmenin sorumluluğunu gösteren mali mühürün doğruluğu, periyodik olarak firma tarafından kontrol edilmelidir. Mükellefin kendi sistem içeriklerinin bağlantısı Gelir idaresine bağlı kalırsa dahi faturayı alan firmanın yasal doğruluğunun tespitini yapması gereklidir. (Tektüfekçi, 2016). E-faturanın bilgisayarlı muhasebe ortamında kabul görmüş bir durumu var ise ilgili entegrasyon eşliğinde GİBE gönderilen formatın adı XML dir. Bu format faturanın iletilip iletilmediğinin aynı zamanda sistemde var olup olmadığının tespiti üzerinden görüntüleyici birtakım yazılımlar sayesinde gerçekleştirilebilir. E-Fatura Portal, Internet Explorer, Opera gibi Java uygulamasının çalışmasını engellemeyen internet arama motorları vasıtası uyumlu bir biçimde imzalama araçları ile belli bir noktada işlevsel hale gelmiştir. (E-Fatura Görüntüleyici (Kullanım Kılavuzu), 2015, s. 5).

3.8 E -Faturanın Muhafaza ve İbraz Yükümlülüğü

Muhafaza saklama ve ibraz yükümlülüğü açısından uygulamaya haiz olan mükellefler VUK tarafından belirlenen ve ortaya konan ticari işlerden doğan ve düzenlenen alıcı veya satıcı rolü fark etmeksizin sürecin yasal boyutu çerçevesi

ilgili belgelerin muhatap alınan kamu ve kuruluşlara zamanında ticari işlem ve muhafaza edilen birtakım belgelerin doğru ve anlaşılabilir bir biçimde göstermek ve ibraz ettirmekle sorumludur.

Sistemde bütünlük açısından kanununda belirttiği şartlar çerçevesinde elektronik sistemlerdeki veri akış ve işleme alınma süreçlerinin inkâr haline getirilemeyeceği 5070 sayılı ilgili kanunla getirilen maddeler ve mali mühürün hukuki ve ticari niteliklerince garanti kapsamına dahil edilir.

Kanunen belirlenen süreler çerçevesinde ticari faaliyet ve işlemler sonucu mali mühür ve e-imzayı kapsam dahiline alacak bir biçimde düzenlenen birtakım bilgi belge ve faturaları elektronik ortamda yasalara uygun ve belli bir kapsamda manyetik ve optik birtakım araç ve gereçler yardımı ile ilgili yerlere ibraz ve muhafaza edebileceklerdir.

Mükelleflerin ilgili belge doküman ve elektronik olarak işlenen bilgilerin muhafazasının ve ibraz yükümlülüğünün, doğruluk bütünlük ve her türlü objektiflik açısından erişimin rahat sağlanması ve ilgili sorumlu bireyler tarafından yasal süreçleri takip ederek saklanıp, üçüncü kişilerin huzurunda elektronik ortama saklama yapabileceklerdir.

Elektronik ortamda oluşturulan faturaların, ibraz yükümlülüğü ortadan kaldırmayan bir durum ise sistemin parçası içinden saklamaya yönelik bir uygulama hizmetinin aktif halde kullanılıyor olmasıdır.

3.9E-Faturanın Sistem İçindeki Senaryoları

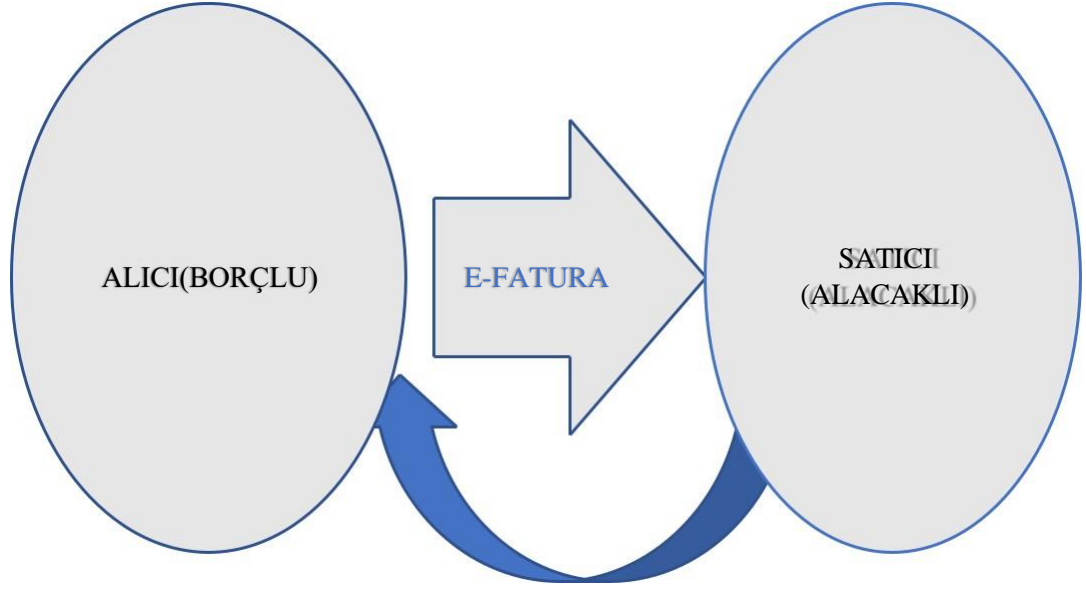
E-Fatura gönderilmesi sırasında iki senaryo bulunmaktadır. Bu senaryolar gönderilen faturanın kabul edilip edilememesine göre kurgulanmaktadır.

3.9.1 Temel Fatura

Faturanın gönderici ile alıcı arasında düzenlenip faturanın alıcısı olan işletmelerin onay aşamasının gerekmediği ve ilgili faturanın alıcısının düzenlenen faturanın üzerinde bir şekilde teknik bir problem görülmediği sürece faturayı kabul etmekle yükümlü olduğu dolayısı ile itiraz hakkının ortadan kalktığı entegrasyon içerisinde temel bilgileri girip faturanın iade sürecini başlatabildiği bir döngüdür. (Doğan, 2013)

3.9.2 Ticari Fatura

Ticari fatura e-Faturanın uygulama üzerinde düzenleyip işleme alan ve gönderilen e-faturayı alan kişi, oluşan bu faturayı reddetmek veya kabul etme ya da iptal etme hakkına sahiptir. Sistemin bu tür işlemlerde alıcının faturayı kabul edip etmeyeceğine yönelik bir yanıtlanmasını bekler (Doğan, 2013).

GÖNDERİCİ KISIM   KABUL   RED   İADE   POSTA KUTUSU

Şekil 3.1 1 Ticari Fatura'nın Uygulama Üzerindeki Senaryosu

3.9.3 Temel Fatura ile Ticari Fatura Arasındaki Fark

Muhasebede fatura kesim aşamasında önemli bir faktör olan temel ve ticari fatura senaryosu, faturanın niteliğinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Aşağıdaki Tablo 2.1'de ise ticari ile temel fatura arasındaki fark görülmektedir.

İşletmede uygulamanın önemli bir parçası olan Ticari ve Temel fatura senaryosu, sürdürülebilirlik gereği ticari olarak alım ve satım işlemlerinde işleme alınan fatura düzenleme ve oluşturma döngüsünde kullanıcıların gönderici ve alıcı sıfatı ile kabul veya red durumlarını senaryoya bağlı kalarak düzenleme ve iletim evrelerinin ilgili birtakım düzenlemesinden oluşmaktadır (Doğan ,2015).

Tablo 3.2 Temel Fatura ile Ticari Fatura Arasındaki Farklar

TEMEL FATURA	TİCARİ FATURA
1-) Temel e-fatura seçimi yapıp faturanızı karşı tarafa bu şekilde gönderirseniz, faturanız karşı tarafın onayını beklemeden otomatik olarak onaylanmış veya kabul edilmiş olarak algılanır.	1-) Ticari e-fatura gönderdiğinizde, karşı tarafa onay ve red seçenekleri sunulur. Bu durumda firma faturayı inceleyip onaylayabilir ya da ikinci bir seçenek olarak red yanıtı verebilir.
2-) Otomatik olarak kabul edilen e-faturada hata olması ya da karşı tarafın e-faturayı kabul etmemesi durumunda e-fatura iptal ya da iade edilebilir.	2-) e-Faturaya verilen bu yanıt 'onaylandı' ya da 'reddedildi' olarak faturayı gönderen tarafın paneline düşer.

3.9.4 “Temel ve Ticari Fatura” Türündeki bir E – Faturanın reddi veya iadesi

Teknik olarak Gelir idaresi başkanlığınca portal üzerinden kullanıcılara sağladığı elektronik ortamda fatura kabulü ve reddinin gereken koşullar çerçevesinde ticari fatura kullanan mükelleflere faturayı reddetme imkânı sağlayıp aynı durumu temel fatura düzenleyen mükellefler teknik açıdan reddetme imkânı sağlamamıştır.

Temel faturanın böyle bir imkana sahip olmamasının temel nedeni kâğıt ortamındaki genel prosedürler denilebilir. Düzenlenen faturaların gönderimi noter aracılığı ile iadeli taahhütlü posta veya KEP” yöntemi ile ulaştırılmakla beraber bu yollardan ulaştırılan ve oluşan faturalara itiraz edilebilmektedir. Ancak Sistem entegrasyon üzerinden temel ve ticari faturayı reddetme işleminde alıcı ve gönderici arasında reddin süresi üzerinde çeşitli ihtilaflar oluşmaktadır. Bu tür ihtilaflarının çözümünü ilgili mevzuatlarda aramak kullanıcıların sıklıkla düştüğü yanılgı olmakla beraber son zamanlarda VUK 4 Nisan 2015 tarihli 447 nolu tebliğin 3.bendinde yer verilen düzenlenen ilgili durumun açıklaması.

“E-Fatura sistemine dahil olan kullanıcıların karşı tarafta aynı kayıtlı olan bir başka mükellef arasında gerçekleştirdiği e-fatura red ve kabul işlemlerinde faturanın kabul edilmesi işleme alınması zorunlu kılınıp bu belirtilen durumun dışına çıkıp farklı bir yol izleyen kullanıcıların ise yürürlükte olan cezai yaptırımlara tabi tutulacağı “belirtilmiştir.

Aynı zamanda GİB tarafından sistem bünyesinde ihtilafa düşen ticari faturaların “TTK 21.maddesinin 2.fıkrası”nda yer belirtilen Faturayı alan kayıtlı kullanıcı aldığı tarih itibariyle sekiz gün içinde şayet kabul ettiği fatura hakkında bir içerik ve yapısal anlamda itirazda bulunmamış ise kullanıcı otomatik olarak faturayı tarafınca kabul etmiş sayılmaktadır”. Şeklinde bir hüküm bağlayıcı olmamakla birlikte, Gelir İdaresi Başkanlığının bu düzenlemesi ve uygulamaları, ihtilaflı faturaların alıcının ticari kayıtlarına işlenmesi yönünde bir dayatma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu düzenlenmenin İlgili maddenin detaylı tanımına inildiğinde, Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nun 21.Maddesinin 2.fıkrasında yer alan; “Bir fatura alan kişi aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde, faturanın içeriği hakkında bir itirazda bulunmamışsa bu içeriği kabul etmiş sayılır.” hükmüne dayandırılması ve böyle bir yargıya varılması mümkün değildir. VUK açısından meslek içerisinde kanun koyucunun zorunlu kılınan hükümlerine uymayıp mesleki faaliyetlerine devam eden meslek mensupları için gerekli tatbiki cezai hükümlerin uygulanabileceği belirtilmiştir.

3.10 Muhasebede E-Arşiv Uygulaması

İlgili elektronik ortamın gerekli denetimi ve iznine sahip olan Gelir idare başkanlığı bünyesinde denetlenen ve işlem gören e -arşiv portal kullanıcılarına daha rahat uygun ve belirli ölçü ve temellere dayalı ortam yaratması ve bilgilerin muhafaza edilip raporlanmasını kapsayan bir elektronik uygulamadır. Sözü geçen bu uygulamanın yasal olarak oluşturduğu zemin 433 sıra nolu VUK genel tebliği olup, düzenlenen birtakım elektronik verilerin fatura şeklinde alıcı tarafından kâğıt şeklinde düzenlenip aynı zamanda faturanın orijinal olması belgenin aslını ilgili faturanın alıcı tarafından saklanıp veri şeklinde tutulması ise ikinci bir nüsha olarak hüküm altına alınmıştır.İlgili başkanlıktan elektronik ortam verilerinin faturaların muhafazası yönündeki gerekli izin ve yetkileri alındıktan sonra e -arşiv kullanıcıları muhafaza etme yetkisine haiz olur .

3.10.1 E-Arşiv Sistemine Başvuru Süreci

İşletmelerin GİB ile entegre olmasının bakımından yapmış oldukları E-arşiv uygulamasını kullanım başvurusu sırasında öncelikli olarak diğer elektronik uygulamalardan e-fatura uygulaması ve e-defter uygulamasının başarılı bir şekilde işlemlerine dahil etmeleri gerekmektedir.

Sürecin başarılı bir şekilde bitirilmesinin ardından isterlerse piyasada bulunan belli başlı özel yazılımlarla entegre edilen sistemleri kullanarak gerekse gelir idaresi başkanlığı tarafınca kullanılan hizmetisatın alabilir ve ticari faaliyetlerine bu şekilde devam edebilirler.

Portal üzerinde ise iş yükü ve fatura düzenlenme sıklığı çok fazla görülmeyen belli başlı ölçek olarak sıralandığında orta ölçek ve büyük ölçekli işletmelerin hem alış hem iade hem de satış kısmında GİB uygulamasını kullandığı anlaşılmaktadır.

Fakat cirosu ticaret hacmi ve günlük muhasebe kayıtlarının yüksek tirajlarda olduğu orta ve büyük boy işletmeler ise genel olarak piyasada anlaştıkları firmalarca hazırlanmış özel entegrasyon bilgi sistemleri vasıtası ile satın alarak hem süreci profesyonel anlamda sürdürmek aynı zamanda hızlı ve rahat bir biçimde işlemlerini yerine getiriyorlar. Aşağıdaki şekil 4'e bakıldığında başvuru sürecinin şeması görülmektedir.

İşletmeler 509 nolu kanun VUKGT kanunu gereğince öncelikli olarak elektronik fatura sistemine dahil edilip bu konu hakkında işletme bünyesinde gerekli hazırlık ve ön bilginin haiz olunması uygulamanın deneyimli kadrolarca gerçekleştirilebilir hale getirilmesi gerekmekte olup aynı zamanda Gelir İdaresi Başkanlığı'na başvuru sonrası alım satım ile ilgili mevzuat ve esaslar hakkında bilgi sahibi olunması gerektiği e arşiv kullanıcılarının vergiye tabi tutulmayan müşterilerine fatura kesme zorunluluğunun olduğu açıkça belirtilmiştir.

Saklama ve ibraz yükümlülüğü ise mükelleflerce kayıtlı olan elektronik ortamın alıcının talebine göre iletilmesi ve kendisine ait olan nüshayı ilgili arşivinde dosya haline getirmesi gerekir ve zamanı geldiği vakitse ilgili kuruma ibraz eder.

E-arşiv fatura uygulamasını entegrasyon eşliğinde kullanan mükellefler, e-fatura uygulamasından faydalanan kullanıcılar gibi "GİB portal, doğrudan entegrasyon ve özel entegrasyon" sistemlerinden herhangi birisini kullanarak fatura düzenleyebilme yetkisine sahiptirler.

Şekil 3.2 E-Arşiv Uygulaması Başvuru Süreci

Tablo 3.3 E-Arşiv Uygulamasına Geçiş zorunluluğu

Geçiş Zorunluluğunun Kapsamı	Zorunluluk Geçiş Tarihi Açıklaması
509 Sıra No'lu VUKGT'nin yayımlandığı 19/10/2020 tarihi itibari ile e-fatura uygulamasına zorunlu veya isteğe bağlı olarak dahil olan mükellefler	01/01/2020 tarihine kadar e-arşiv fatura uygulamasına geçmek mecburiyetindedir.
01/01/2020 tarihinden itibaren e-fatura uygulamasına zorunlu veya isteğe bağlı olarak dahil olacak mükellefler	E-fatura uygulamasına geçilen tarihte e-arşiv fatura uygulamasına da geçmek zorundadır.
19/10/2019 tarihi itibariyle aracı hizmet sağlayıcı internet reklamcılığı hizmet aracılığı ve internet ortamında ilan yayınlama işleri ile uğraşanlar	01/01/2020 tarihinden itibaren e-arşiv Fatura uygulamasına geçmek zorundadır
Aracı hizmet sağlayıcılığı, internet reklamcılığı ilan yayınlama işleri ile uğraşmak üzere 2020 veya izleyen dönemlerden itibaren	İşe başlama tarihinden itibaren 3 ay içerisinde başvuruları tamamlayarak e-arşiv fatura uygulamasına geçmek Zorundadır.

3.10.2 E-Arşiv Fatura Kullanım Avantajları

Sistemin kullanıcılarına sunduğu en önemli avantaj maliyet esaslıdır oluşan kâğıt kalem kırtasiye gibi maliyetlerin düşmesi matbaa ile olan bağlantının en aza indirilmesi irsaliye sisteminin düzenlenmesinin ortadan kalkması ve saklama depolama gibi elektronik ortamda yeterince fazla bir alana sahip olan uygulamalar sayesinde verilerin kolayca muhafaza edilmesi sağlanmıştır.

3.10.3 E-Arşiv Faturaların Saklanması ve İbrazı

Elektronik bilgisayar ortamında entegrasyonların eşliğinde düzenlenen ve işlenen e-arşiv fatura olarak düzenlenen çeşitli numaralar vardır. İlgili bu numaraların dokümanların belge numaraları sırası ile 3 haneli birim kodu ile birlikte belgenin üzerinde 13 haneli sıra no ile oluşan ve aynı zamanda entegrasyon üzerinde 9 ile 4 numaralı karakterleri müteselsil nodan oluşmaktadır.

Gerekli entegrasyonlar ile VUK kanununa istinaden vergi uygulamaları ve denetimi açısından faturanın şekli ve hususuna yönelik uyum içerisinde olmak şartıyla imza yetkisi olan kişi ve kurumların imzasını notere tasdik ettirip ilgili düzenlenen faturanın üzerine işlettirmek sıfatıyla hazır hale gelmesi ve kullanılabilmesi sağlanmıştır. (Web, Turmob.Org.tr).

3.10.4 E-Fatura ile E-Arşiv Arasındaki Farklar

E-Fatura ile e arşiv arasında verilerin ve bilginin düzenlenmesi ve iletilmesinde dijital ortamın mevzuat ve yükümlülükler karşılıklı ve ilkeli olması gerekir .

Büyük ölçekli işletmeler mal veya hizmet satışı sonrası elektronik ortamda düzenleyip kestikleri e-faturayı ke-arşiv fatura mükellefi olan küçük ölçekli alıcı işletmelere veya gerçek kişilere kesebilir fakat aynı durum e arşiv kullanıcıları için geçerli olmamakla beraber entegrasyonlu bir biçimde de e -fatura kullanıcılarına fatura ile ilgili gönderim oluşturamaz. Yukarıdaki tablo 4.1’de her iki sisteminde yapısal oluşum farklılıkları tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3.4 E-Arşiv Fatura ile E-Fatura Arasındaki Farklılıklar

E-FATURA	E-ARŞİV
Sisteme Dâhil Olanlar Kullanabilir	Sisteme Dâhil Olanlar ve Olmayanlar Kullanabilir
GİB E-Fatura Merkezidir	GİB'e E-Arşiv Faturaları Raporlanır.
GİB Portalı Kullanılabilir	GİB Portalı Kullanılamaz

3.10.5 E-Arşiv Sisteminin Yasal Dayanakları

433 Sıra Nolu VUK Genel tebliği muhasebede e-uygulamaların bir parçası olan E-Arşiv faturanın, yasal olarak yer aldığı ve dayandığı yer olup ilgili belge hakkında muhafaza ve saklama işlemlerini, elektronik ortamda düzenleyip oluşturdukları faturalar üzerinden gerçekleştirebilirler. Daha sonra zamanı geldiği vakit ilgili kurum ve kuruluşlara bu belgelerin kâğıt nüshalarda dahil belirtilen kanuni süreler ve usuller çerçevesinde istenildiği takdirde ibraz etmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda ilgili E-arşiv faturanın kâğıt ortamında oluşturulan hali aslı olmak suretiyse birinci nüsha diye geçmektedir elektronik bir şekilde bilgisayar ortamında düzenlenen ve bir entegrasyon vasıtası ile işleme alınan e-arşiv fatura ise ikinci bir nüsha olarak saklanabilir ve kullanılabilir. Kullanıcılar aynı zamanda Uygulama üzerinden özel yani kendi entegrasyonları vasıtası ile elektronik bir yerde düzenlenip elektronik faturaların ikinci nüsha olarak saklanmasını ve aynı zamanda raporların doğruluğuna bütünlüğüne zarar gelmeyecek şekilde olmakla beraber tüm görüntüleme araç ve gereçleri ile dosya veri tabanı vb. saklama yöntemleri ile işlemi NES yöntemi veya Mali Mühür ile onaylatıp saklayabilirler.

İlgili saklanan elektronik belge ve bilgilerin üzerinde bulunan ilgili belge numarası alması ve kullanması zorunlu olup muhafazanın Türkiye sınırları dahilinde ve kanunlarında geçerli olması ve muhafazanın bu şartlar altında yapılması zorunlu kılınmaktadır. Bu zorunluluk ilgili belge ve bilgilerin yurt dışında ikincil olarak başka bir yerde arşiv ve depolanmasına engel olmaz. (T.C. Resmî Gazete, 2013, Sayı: 28867, 2013).

BÖLÜM 4

4.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1 Literatür İncelemesi

Dünya genelinde yaygın hale gelmiş ve Dijital dönemin içinde var olup gelişen birtakım uygulamalar vardır. Bu uygulama ve yenilikler zamanla sistemler içerisinde bir bütün halinde altyapı adımlarının temelini atmıştır. Bu adımları ülkemizde E-Devlet bünyesinde birtakım çalışmalarda eşlik etmiştir.

Bu çalışmalar ve yenilik süreçlerinden geçen uygulamalardan bir tanesi Muhasebe mesleğinin E-Dönüşümü olmuştur. İlgili mevzuatın ve yasal çerçevenin elektronik ortamda yürütülen birtakım muhasebe bilgi sistemlerince denetlenmesi ve meslek içerisindeki birtakım yüklerin azaltılması, faaliyet süreci içerisindeki verimliliğin yükselmesi zamandan tasarruf edilmesi gibi birçok konuda meslek mensuplarının önünü açarak gelişimlerinde büyük bir katkı sağlamıştır. Bunun sonucunda ise çalışmanın konusuna dair birtakım araştırma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Şahin (2019) Faaliyet dönemi içerisinde bulunan firmaların ilgili belge ve bilgileri sistem içinde nasıl ve ne şekilde kullandığını Türkiye de farklı illerde faaliyetlerini sürdüren 29 tane özel firmaya anket yoluyla araştırma yapıp ilgili bilgilerin ve verilerin tablo üzerindeki analiz türü olan frekans analizi ile ifadelerin katılım dereceleri yüzdesel olarak aritmetik ortalaması hesaplanmıştır.

Anket sorularını cevaplayan işletmeler ve buna bağlı olarak çalışan meslek mensuplarının 19'u uygulama olarak e-faturayı kullanabilmek için GİB portal yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Değerlendirmede bir başka ifadesi ise işleme alınan ve düzenlenen fatura sayısı olmuştur. Kullanıcılar bu ifadeye sayısal olarak 26 kişi ile katılmışlardır ve e-fatura düzenleme sayısının bir ve birkaç kez olduğunu belirtmişlerdir, ve aynı zamanda uygulamada senaryo çeşidi bakımından yöneltilen temel ve ticari senaryo kullanımı ifadesine ise her iki senaryoyu 24 katılımcının kullandığı görülmüştür.

İşletmelerin bu e-uygulamalara zorunlu geçiş hakkındaki değerlendirme ise 27 katılımcının uygulamayı zorunlu kullandığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla yapılan araştırmada kullanılan e-fatura ile e-arşiv faturanın, işletmeler için depolama ve maliyet açısından tasarruflu olduğu gerek sosyal çevreye gerekse kâğıt israfının bu anlamda önüne geçildiği fakat en büyük ve en sıkıntılı dezavantajı, güvenlik duvar ve ilgili verilerin erişimi seviyesinin, gereken üst düzeye ulaşamadığı sonucuna varılmıştır.

Elçin, Gereken ve Usta (2018), Uygulamayı kullanım ve sisteme geçiş aşamasının ne durumda olduğu ve bu geçişteki yaşanan sorunların tespiti ve nasıl sorunlar ile karşı karşıya geldiğini araştırmak amacı doğrultusunda sistemi aktif bir şekilde kullanan 389 Meslek mensubu ile anket yolu ile değerlendirme yapılmıştır. Katılımın ise sözlü ve anket üzerinden veri ve bilgiler toplanmış ve mülakat teknikleri kullanılmıştır.

Yapılan bu çalışmanın neticesinde katılım sağlayan meslek mensuplarının uygulamayı %75 oranında özel olarak entegrasyon yöntemi ile erişim sağladığı görülmüştür. Mükellef açısından katılımcıların %90 ı e-fatura, e-arşiv faturayı birlikte kullandıkları görülmüştür.

Yapılan ve anket uygulanan bu araştırmanın neticesinde ise, uygulamada meydana çıkan arızalara ilişkin üç tane faktör saptanmıştır.

Katılımcılar bu üç faktörden ilki gelişen sistemin kullanıcıya ihtiyaç duyması ve bunun sonucunda oluşan işgücü sorunudur. Aynı zamanda altyapısal eksikliklerde sistemin verimli kullanımını engelleyen bir diğer konudur.

Belirtilen bu olumsuz durumlardan özetle, çalışma içerisinde bahsi geçen durum ile ilgili e-fatura uygulamaları kullanan meslek mensuplarının, faturada iptal sekmesinin bulunmaması ve sistemin verilerin kayıt altına alınması durumunda eksiklik yaşanması yönünde bir görüş ortaya koymuşlardır. Demir döven (2017),

Muhasebe üzerinde geliştirilen ve mesleki birtakım elektronik uygulamalar olan e-fatura ve e-arşiv fatura açısından meslek mensuplarının görüş ve fikirlerine ulaşmak ve ortaya çıkarmak amacı ile ilgili 124 işletme üzerinde birtakım araştırma yapmıştır. 124 katılımcıdan 108'i muhasebe üzerine çeşitli denetim hizmet ve üretim firmalarında veya ofislerinde bağımlı çalışan muhasebe meslek mensubudur.

Meslek mensupları ile yapılan çalışmada,124 firma üzerinden değerlendirmenin sonucu veri analiz ve frekans analiz tekniklerinden yararlanılmıştır .Sonuç olarak bakıldığında katılım sağlayan kullanıcıların %59 u aylık 1-2000 arası bir fatura işleme aldıklarını ve %59 oranında bir rakam ile sistemin özel entegrasyon kullanımının sağlandığını, yasal statü bakımından ise %48 oranında bir yasal mecburiyete bakılmaksızın e-fatura uygulamasına geçmek istediklerini belirtmişlerdir. E-fatura uygulamasında mesleğe ve işleyişe zamansal olarak katkı sağlamak ve uygulamaya erişimin rahat ve kolay olmasından dolayı memnuniyet duyduklarını söylemişlerdir. Dezavantaj olarak ise uygulama üzerinden yapılan hataların telafisinin zor olduğu yönündeki değerlendirmeye %48 oranında katıldığını ifade etmişlerdir aynı zamanda katılım oranı %44 olan bir başka ifade ise uygulamadaki altyapı yetersizliği yönünde olmuştur. Meslek mensubu olan kişilerin uygulamayı %49 oranında herhangi bir seminer veya eğitim süreci geçirilmeden kullanabileceklerini belirtmişlerdir.

4.2 Araştırmanın Amacı

Muhasebe ve muhasebe sistemi içerisindeki elektronik uygulamaların ve bileşenlerin meslek mensupları açısından olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmeye alınması bu araştırmanın amacı olmakla beraber, Gebze'de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-fatura ve e-arşiv fatura uygulamalarının mesleki verimlilik açısından araştırılması ve değerlendirilmesini sağlamaktır. Aynı zamanda Muhasebenin e dönüşüm içerisindeki durumu ve bu sistemin içindeki bileşenleri ile e fatura ve e arşiv faturanın entegrasyonuna geçişin artış göstermesine ve e-uygulamaların başarılı bir şekilde uygulanmasına ve gelişimine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Dolayısıyla işletmelerde uygulamaya konan e-uygulamaların muhasebe sürecinde sağladığı faydalara ve geçiş sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin düşüncelerinin tespitidir.

4.3 Araştırmanın Yöntemi

Muhasebede E-dönüşüm kapsamında anket yoluyla yapılan araştırma katılımcılar ile yüz yüze ve online görüşme çerçevesinde olmuştur. Yüz yüze görüşme yolunun tercih edilmesinin nedeni, katılımcılardan daha kısa sürede geri dönmesini sağlayıp yapılan anketin doğruluğunu ve şeffaflığını korumak amacıyla hareket edilmiştir.

Anket formunun hazırlanmasında, daha önce bu konuda yapılmış benzer çalışmalardan yararlanılmıştır. Anket formu, 5 bölümden ve toplam 37 sorudan oluşmaktadır.

Anket formunun birinci bölümünde, katılımcıların meslek içinden birtakım demografik özellikleri ve muhasebede kullanılan e-uygulamaları kullanma ve yararlanma yöntemlerine yönelik sorulara yer verilmiştir

. Bu bölümdeki 1-5. sorular, katılımcılar hakkında genel bilgilerin bulunduğu standart biçimde olan cinsiyet yaş eğitim durumu, mesleki ünvanlı, iş deneyimi gibi mesleki tecrübeye ve kariyere dayalı sorulardan oluşmaktadır. 6-9. sorular ise, katılımcıların e-uygulamaları kullanma ve yararlanma yöntemlerine ilişkin bilgilerin edinilmesine yöneliktir.

4.4 Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, Gebze’de faaliyet gösteren 550 bağımsız muhasebe meslek mensubu (SM, SMMM ve YMM-Bağımsız Denetçiler) araştırmanın evrenini oluşturmaktadırlar. Değerlendirme doğrultusunda görüşmeyi kabul eden 100 meslek mensubuna yüz yüze ve online ortamda görüşmek suretiyle anket uygulanmıştır.

4.5 Araştırmada Yararlanılan Analiz Türleri

Anket formunun ikinci bölümünde, katılımcıların e-uygulamaların “1= Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum”, “5=Kesinlikle Katılıyorum” seçenekleri ile değerlendirmeleri istenmiştir.

Anket formundan elde edilen bilgi ve veriler doğrultusunda SPSS uygulaması ile hesaplanan aritmetik ortalama, frekans analizi, Ankette kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için de güvenilirlik analizi yapılmış ve “Cronbach Alfa” katsayıları hesaplanmıştır.

4.5.1 Güvenilirlik Analizi

Yapılan Araştırmada Spss yöntemi vasıtası ile uygulamaya konulan ve kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizi muhasebe meslek mensuplarının e-uygulamaların faydalılığı ve e-uygulamalara ilişkin önerileri, E-Dönüşüm süresi içinde yer alan E-Fatura ve E-Arşiv faturanın Muhasebe meslek mensuplarınca değerlendirilmesi ve Gelir İdaresi Başkanlığı'na bağlı E-Vergi uygulamalarını meslek Mensupları tarafından değerlendirmesi açısından ayrı ayrı yapılmıştır.

“Cronbach Alfa” katsayıları sırasıyla 0,721, 0.710 ve 0.804 olarak hesaplanmıştır. Yapılan araştırmada kullanılan ölçeklerin, güvenilir doğru ve aynı zamanda geçerli ölçekler oldukları söylenebilmektedir.

4.5.2 Frekans Analizi

Araştırmanın teknik verileri incelendiğinde ise Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik sunulan tablo ve aynı zamanda Muhasebe mesleğinin gelişimine yönelik elektronik muhasebe uygulamalarının, elektronik vergi denetimine yöneltilen ifadelerin değerlendirilmesine ilişkin bir bütün halinde tablolarda frekans analizinin ölçeklere göre katılım sayısı ve her ölçeğin yüzdesel oranlanması amaçlanmıştır.

4.6 Araştırma'nın Bulguları ve Yorumlanması

4.6.1 Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Uygulamaları Kullanma ve Yararlanma Yöntemleri

Yukarıdaki tabloda verilen verilere yönelik yapılan Araştırmaya dahil olan meslek içerisinde faaliyet gösteren muhasebe personellerinin, kullandıkları ve içinde buldukları e-dönüşüm sürecinde muhasebe ilişkin e-uygulamalardan, hangi veya hangilerini kullandıkları, aylık sistem içerisinde işleme soktukları ve düzenlemeye tabi tuttıkları e-fatura sayısı, sistem içerisinde kullandıkları senaryo çeşitleri ile ilgili birtakım ifadelerin tabloda hesaplanan frekans analizi sonuçları aşağıda Tablo 4.1'de gösterilmiştir spss analiz verileri ile gösterilmiştir.

Tablo 4.1 E-uygulama kullanma ve yararlanma yöntemleri

		E-UYGULAMALAR	F	%
Muhasebe Bilgi sisteminde Kullanılan Uygulamalar	E-Fatura uygulaması	24	24,0	
	E-Arşiv Fatura uygulaması	25	25,0	
	E-Fatura ve E-Arşiv fatura uygulaması	51	51,0	
	Toplam	100	100	
Aylık oluşturulan Fatura sayısı	Fatura düzenlemedi	0	0	
	0-100 arası	11	11,0	
	101-250 arası	56	56,0	
	251-500 arası	42	42,0	
	501-üzeri	0	0	
	Toplam	100	100	
E-Faturada kullanılan uygulama senaryosu	Ticari Fatura senaryosu	13,0	13,0	
	Temel Fatura senaryosu	28	28,0	
	Ticari ve Temel Fatura senaryosu	59	59,0	
	Toplam	100	100	
Kullanıcıların e-fatura ve e-arşiv fatura kullanma yöntemleri	Gib Portal Yöntemi	21	21,0	
	Doğrudan Entegrasyon Yöntemi	29	29,0	
	Özel Entegrasyon Yöntemi	50	50,0	
	Toplam	100	100	

Ankete katılım sağlayan meslek mensuplarının Şirket veya Büro bünyesinde faaliyet gösterip değerlendirme sonucu, E-Fatura ve E-Arşiv kullananların oranı %51 olup bu oranı %36 ile E-Arşiv Fatura ve %13 ile E-Fatura uygulaması takip etmiştir. Elektronik ortamda firmaların, aylık oluşturulan ve düzenlenen fatura adedini ilgili anket üzerinden değerlendirmeye alındığında ise 101-250 adet fatura düzenleyenler (%56), 251-500 adet ise %42 oranında olmaktadır.

Daha sonra ise %11'lik oran ile 0-100 adet arası fatura düzenlemesi görülmektedir. En son ise e-fatura ve-e-arşiv fatura kullanan 51 katılımcının ise aylık bazda 101-150 adet fatura düzenlediği söylenebilir.

Anket üzerinde entegrasyon kullanıma yöntemleri ifadesinde güvenilirliği sağlama açısından meslek mensuplarının birçoğu e-fatura ile e-arşiv faturayı birlikte kullandıkları için Özel entegrasyon yöntemini çoğunlukla tercih etmişlerdir.

4.6.2 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Demografik özelliklerin, tabloda düzenlenen ifadeler eşliğinde meslek içerisinde olan katılımcılara yönelik yaş, cinsiyeti, eğitim düzeyi, mesleki unvanı ve mesleki deneyimi gibi birtakım demografik özelliklerine yönelik sorulara göre tablonun değerlendirme sonucu frekans analizi sonuçları Tablo 4.2'da sunulmuştur.

Tablo 4.2 Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Katılım Derecesi Tablosu			
(Katılım sayısı 100 kişi)			
		F	%
YAŞ	30'dan daha az	20	20,0
	31- 40arası	39	39,0
	41-50 arası	30	30,0
	51 ve üzeri	11	11,0
	Toplam	100	100
CİNSİYET	Erkek	74	74,0
	Kadın	26	26,0
	Toplam	100	100

MESLEKİ ÜNVAN	Serbest Muhasebeci	22	22,0
	SMMM	48,0	48,0
	YMM-Bağımsız Denetçi	30	30,0
	Toplam	100	100
EĞİTİM DÜZEYİ	Ön Lisans	24	24,0
	Lisans	54	54,0
	Yüksek Lisans	22	22,0
	Toplam	100	100
MESLEKİ DENEYİM	5 Yıl ve daha az	19	19,0
	6-10 yıl	23	23,0
	11-15 yıl	33	33,0
	16-20 yıl	18	18,0
	20 yıl ve üzeri	7	7,0
	Toplam	100	100

Demografik özelliklerin, Tablo 6’da düzenlenen ifadeler eşliğinde meslek içerisinde olan katılımcılara yönelik yaş, cinsiyeti, eğitim düzeyi, mesleki unvanı ve mesleki deneyimi gibi birtakım demografik özelliklerine yönelik sorulara göre tablonun değerlendirme sonucu frekans analizi sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Yukarıdaki Tablo 6’da görülen verilere bakılarak, katılımcıların yaş oranlaması en çok 31-40 yaş aralığında olup yüzdesel olarak ise (%39,0) olarak belirlenmiş muhasebe meslek çalışanlarından oluşmaktadır.

Bunu sırasıyla 41-50 (%30,0),30 ve daha az (%20,0) 51 ve üzeri (%11,0) yaşında olan meslek mensupları takip etmektedir. Katılımcıların %26,0 'sı kadın olmakla beraber %74'u ise erkek çalışanlardan oluşmaktadır. Aynı zamanda eğitim durumu dikkate alındığında ise muhasebe alanında çalışan personellerinin ön lisans mezunu olanların oranı %24, lisans mezunu, %54 ve son olarak yüksek lisans mezunu yüzde %22 olarak belirlenmiştir. Tablodaki verilerin devamı olan mesleki unvan kısmında ise muhasebe mesleğinde faaliyet gösteren katılımcıların %22,0'lık kısmı Serbest (Ön) Muhasebeci %48'i SMMM ve %30'u da YMM ve bağımsız denetçidir. Bu verileri gözden geçirerek, meslek içerisinde faaliyet gösteren katılımcıların cinsiyet olarak çoğunluğunun erkek ve mesleki unvan bakımından ise SMMM olduğu görülmüştür. Katılımcılar, en çok %33 oran ile 11-15 sene aralığında çalışma hayatına sahip mesleki deneyimi olan çalışanlardan oluşmaktadır.

Bunu sırasıyla, 6-10 yıl,16-20 yıl, 5 ve daha az ve en son olarak 21 yıl ve üzeri (%7) çalışma yılına haiz olup mesleki deneyime sahip muhasebe meslek çalışanlarını takip etmektedir.

4.6.3 E-Dönüşüm sürecinde E- Fatura ve E-Arşiv Fatura Uygulamalarının Faydalılığı Konusundaki Görüşleri

Muhasebe mesleğine yönelik E-fatura-E-arşiv fatura uygulamalarına yöneltilen ifadelere katılan katılımcı kişilerin, Genel olarak e-uygulamaların faydalılığı konusundaki görüşlerine, Vergi denetiminin e-uygulama üzerindeki etkisini üzerine ve Aynı zamanda E-Fatura ve E-Arşivi uygulamalarına ilişkin Likert ölçeğinin 5'li katılım çeşidi olan ölçeğine göre 12 ifade yöneltilmiştir. Bu ifadelere verilen cevapların aritmetik ortalama ve frekans analizi sonuçları, Tablo 4.3'de gösterildiği gibidir.

Tablo 4.3 Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura ve E-Arşiv Fatura Uygulamaları Konusundaki Görüşleri

İFADELER	N	%	Katılım Derecesi									
			1		2		3		4		5	
			F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1-) E-Fatura ve E-Arşiv Fatura Uygulamasını Sistemin işleyişi ve	100	4,48	0	0	1	1,0	5	5,0	39	39,0	55	55,0

entegrasyonu açısından faydalı buluyorum												
2-) E-Fatura Uygulamasını Sistemsel olarak kolaylıkla kullanabiliyorum	100	4,1	1	1,0	5	5,0	11	11,0	46	46,0	37	37,0
3-) E-Fatura ve E-Arşiv sistem içinde performansı artırıp süreci hızlandırıyor	100	4,08	1	1,0	3	3,0	20	20,0	39	39,0	37	37,0
4-) E-fatura ve E-Arşiv uygulaması vergi denetimini daha da işlevsel hale getiriyor	100	2,76	21	21,0	32	32,0	9	9,0	26	26,0	12	12,0
5-) E-Faturada ve E-Arşivde gönderilen verilerin hata bildirimlerini kolaylıkla çözebiliyorum	100	4,02	2	2,0	6	6,0	16	16,0	40	40,0	36	36,0
6-) E-Fatura ve E-Arşiv fatura için düzenlenen yasal mevzuatları kolay ve verimli bir şekilde takip ediyorum	100	4,00	0	0	4	4,0	16	16,0	56	56,0	24	24,0
7-) E-Fatura mal satış alış sürecini ve geçmiş kayıtlara ulaşılabilir olmasında kolaylık sağlar	100	4,06	2	2,0	8	8,0	9	9,0	44	44,0	37	37,0

8-) E-Fatura ve E-Arşiv Bilgi dünyasına ve kurumsal düzenlemelere ve yasalara uyumu sağlamakta aynı zamanda kolaylaştırmakta önemli rol oynar	100	3,63	5	5,0	17	17,0	13	13,0	40	40,0	25	25,0
9-) E-fatura ve E-Arşiv uygulaması sistemdeki maliyetleri azaltmıştır	100	3,53	6	6,0	20	20,0	19	19,0	25	25,0	30	30,0
10-) E-fatura ve Arşiv, alıcı ile olan iletişimi daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde sağlamaktadır	100	3,87	0	0	8	8,0	23	23,0	43	43,0	26	26

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere katılımcıların tamamı, e-uygulamaların muhasebe mesleğine etkileri konusundaki görüşlerini anket yolu ile ilgili verile eşliğinde katılım sağladılar. Katılımcılar, bu gruptaki tüm değerlemeleri ve ifadeleri 5’li likert ölçeğindeki seçeneklerini bir bütün halinde değerlendirmişlerdir. Katılımcıların 1,2,3,4,5. ifadeler tablodaki düzenlenen ve ilgili ifadelerle ilişkin katılımlara bakıldığında katılım ortalamasının 4=katılıyorum şeklinde olup (4,48- 4,08) aralığında olduğu görülmektedir. 8,9 ve 10. ifadelerle yöneltilen cevapların ortalaması, 3,67 olup (3,53- 3,87) arasındadır Meslek çalışanları tarafından verilen cevapların ortalaması en düşük olan ifadeler 1,8 ve 9. ifadeler olup 2,76 ile 3,87 arasındadır.

Bu veriler doğrultusunda tablodaki yöneltilen ifadelerle bakıldığında kişilerin yönelttiği seçenekler içerisinde “3=Kararsızım” ve “4=Katılıyorum” katılım derecelerinin değişkenlik göstermekte olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber katılımcıların en

çok katıldıkları ifade 4,48 aritmetik ortalaması olan katılımcılara yöneltilen 1. ifadedir. En az ortalama ile katıldıkları ise, 2,76 ortalamaya sahip 4. İfadedir. Son yıllarda E-Uygulamaların Muhasebenin E-dönüşüm süreci kapsamında ve Vergisel Açıdan uyumu ve denetiminin katkılarını yukarıdaki değerlendirme anketi sonucu muhasebe personelleri tarafından değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bulunan sonuçlar genel olarak değerlendirme anketine katılım sağlayan muhasebe meslek mensuplarının elektronik ortamda gerçekleştirilen ve verilerin işlenip denetlenmesini sağlayan uygulamalar hakkında ki görüşlerini Muhasebe açısından pratik yenilikçi, ve hızlı sürecin içinden gelerek uygulandığı ve aynı zamanda devletin bu e-uygulamalar bünyesinde uygulamada daha verimli ve doğru bir biçimde denetleme kontrol sağlaması gerektiğini , vergi kayıp ve kaçaklarının minimum seviyeye indirilmesi gerektiğini , daha şeffaf veriler elde edilmesinin denetimin önünün açılması gerektiği belirtmektedir. Verileri aynı zamanda meslek ile ilişkili konuları ispat kuvvetinin artırdığı kanısında olduğu anlaşılmaktadır. Anket uygulamasında, bazı katılımcılar muhasebe sistemine dahil olan e-uygulamaların, mesleki faaliyetler içerisinde bulunan tüm çalışan meslek mensupları ve aynı zamanda vergi tabi olan mükelleflerin vergisel kaybı minimum seviyeye çekmek ve devletin bu konuda birlikte bir uyum içerisinde sistemin içinde yer almasını sağlamayı desteklemektedirler. Dolayısıyla anketteki bu sonuçlardan da görüldüğü gibi, ilgili kurum ve kuruluşların ve “Hazine ve Maliye bakanlığını ve Gib” bünyesindeki bir takım kamu uygulamaları ile entegrasyon halinde bir bütün olarak hareket etmesi gerekliliği son derece önem taşımaktadır.

Katılımcılar Vergi kontrolü denetiminin, elektronik uygulamalar üzerinden sağlanmasını mükelleflerin açısından ticari verilerin güvenliğin artmasını ve yapılan hile kayıp kaçakların ve uygulamada yapılan işlemlerin ve hataların, önüne sıklıkla geçildiği konusunda kararsız bir tutum içerisinde olduklarıdır.

Fakat bu değerlendirmenin pozitif tarafı, katılımcıların Muhasebe mesleğine dinamik kazandıran E-uygulamaların, faydalarının ön plana çıkması görüşü daha çok benimsenmiştir.

4.6.4 E-Dönüşüm İçerisinde Olan E-Uygulamaların Muhasebe Meslek Mensuplarınınca Değerlendirilmesi

Ekonomik gelişim ve E-Dönüşümün küresel çapta büyümenin özellikle Muhasebenin sistemi açısından E-uygulamalar üzerindeki değerlendirmeleri doğrultusunda yapılan anket çalışmasında Likert ölçeği yöntemi ile 5’li katılım derecesinden oluşan ve meslek mensuplarına Tablo 4.4’de yer alan 5 adet ifade yöneltilmiştir. Değerlendirmenin sonuçları olan katılımcıların ifadelerine göre hesaplanan frekans dereceleri(analizi) ve katılım yüzdeleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.4 E-Uygulamaların Muhasebe meslek mensuplarınınca değerlendirilmesi

İFADELER	N	%	Katılım Derecesi									
			1		2		3		4		5	
			F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1-) E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye Kullanım maliyeti azalmaktadır	100	3,66	8	8,0	15	15,0	10	10,0	37	37,0	30	30,0
2-) E-Uygulamalar ile arşivleme ve saklama maliyeti azalmaktadır.	100	3,95	2	2,0	13	13,0	10	10,0	38	38,0	37	37,0
3-) E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlanmakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkânı sunulmaktadır.	100	3,53	6	6,0	20	20,0	19	19,0	25	25,0	30	30,0
4-) E- Uygulamalardan faydalanan kişi sayısının artması için devlet tarafından teşvik projelerinin düzenlenmesi gereklidir.	100	4,07	1	1,0	4	4,0	19	19,0	39	39,0	37	37,0

5-) E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.	100	2,83	6	6,0	28	28,0	12	12,0	24	24,0	30	30,0
---	-----	------	---	-----	----	------	----	------	----	------	----	------

Tablo 4.4 ‘de belirtilen ifadeleri meslek mensupları muhasebe uygulamalarına yönelik meslek mensuplarının tamamı verilen ifadelere eksiksiz bir şekilde yanıt vermiştir. Katılımcılar, değerlendirme anketinde bulunan tüm ifadeleri 5’li likert ölçeğindeki tüm seçenekler ile değerlendirmişlerdir. Katılımcıların anket üzerindeki ifadelere verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 3,60 (2,83- 4,07) arasında bir sayı olup genel değerlendirme ise “4=Katılıyorum” biçimindedir. Katılımcıların muhasebedeki e-dönüşümün bir parçası haline gelen e-uygulamalara ilişkin öneriler konusundaki değerlendirmelerine dair bulguların genel olarak bir değerlendirme göze alındığında, katılımcıların e-uygulamalarla meslek içerisindeki yeri ve öneminin artırılıp daha yaygın hale getirilmesi ve devam ettirilmesi, aynı sistem içindeki uygulamadan faydalanan yetkili personellerin sayısının artırılması bu sayede işlem ve maliyet yükünün azaltılması, devlet tarafından teşvik projelerinin uygulanması ve uygulamaların kullanımı konusunda eğitimler verilmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

4.6.5 E-Dönüşüm İçerisinde Gibe Bağlı E-Vergi Uygulamalarının Meslek Mensupları Tarafından Değerlendirilmesi

Aşağıdaki verilen 4.5 nolu Tabloda yöneltilen ifadelerin değerlendirme ile 5’li likert ölçeği analizi ile yapılmış olması ve yöneltilen 10 adet sorunun meslek mensuplarınca “1= kesinlikle katılmıyorum, 2 = katılmıyorum, 3 = kararsızım,4 = katılıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum” şeklindedir. Anket üzerindeki 9.soru deki 1=kesinlikle katılmıyorum hariç diğer ölçeklerin tamamı değerlendirmede kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda belirtilen tabloda Uygulamada ve yapılan çalışmada GİBE bağlı vergi dairesinin E-vergi uygulamalarının işletmeler üzerindeki birtakım etkilerini belirtilen ifadeler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tabloda yer alan 10 adet ifadenin genel olarak aritmetik ortalaması 3,7dir (katılıyorum şeklinde). Bu değerlendirmenin nihai sonucunda ise katılımcıların tablo üzerindeki 10 sorudan tablodaki ifadelerde

yer alan vergi “dairesi işlem yükünü azaltmaktadır” ifadesine %46 oranında “katılıyorum” cevabı verilmiştir. Diğer taraftan tablodaki 9. İfade ise saydamlık ve doğruluğu artırır şeklindeki ifadeye % 48oranında “4=katılıyorum” şeklindedir. Değerlendirmede 1-9 ifadelere yöneltilen katılım yüzdesinin ortalaması 4,28 olup ölçekte 4=katılıyorum şeklindedir. Sonuç olarak katılımcıların büyük bir çoğunluğu vergisel anlamdaki işlemlerin yükünün hafiflemesi konusunda katılıyor olup 3.ifade olan ekonomik olayların ve kayıt dışı ekonominin azaldığı ifadesinde ise kararsızdırlar. Aynı zamanda kararsız oldukları bir başka ifadede 2.ifadedir burada katılımcılar ise, vergi denetiminin daha etkin olması durumu olup gelişen teknoloji ve sistemler bütününde daha çok çalışılması ve üzerinde durulması gerektiğini bu sayede ekonomide kayıpların önüne geçilebileceği görüşündedirler.

Tablo 4.5 Gib E Bağlı E-Vergi Uygulamalarının Meslek Mensupları Tarafından Değerlendirilmesi

İFADELER	N	%	Katılım Derecesi									
			1		2		3		4		5	
			F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
1-) İnteraktif Vergi Dairesi işlemleri işlem yükümüzü azaltmaktadır.	100	4,26	4	4,0	9	9,0	14	14,0	46	46,0	27	27,0
2-) E-vergi uygulamaları vergilendirme süreci ve sonrasındaki kaygılarının azalmasına sebep oldu.	100	3,40	7	7,0	17	17,0	22	22,0	37	37,0	17	17,0
3-) E-vergi uygulamaları vergi denetiminin daha etkin olmasını sağlamıştır.	100	3,28	9	9,0	16	16,0	24	24,0	40	40,0	11	11,0
4-) E-vergi uygulamaları sayesinde kayıt dışı ekonominin azaldığını düşünüyorum.	100	3,21	8	8,0	24	24,0	21	21,0	33	33,0	14	14,0
5-) E-vergi uygulamaları vergi ödememi kolaylaştırdı.ve Genel anlamda e-uygulamaları kullanmaktan memnunum	100	3,82	4	4,0	9	9,0	14	14,0	47	47,0	26	26,0
6-) Beyannamelerin elektronik ortamda verilme zorunluluğu geldikten sonra mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerinde azalma olmuştur.	100	3,54	4	4,0	15	15,0	25	25,0	35	35,0	21	21,0
7-) Elektronik vergi denetiminin en önemli fonksiyonu vergi kayıp ve	100	3,91	3	3,0	7	7,0	21	21,0	34	34,0	35	35,0

kaçakları konusunda mükellefler üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır.												
8-) Banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalır.	100	3,95	2	2,0	9	9,0	12	12,0	46	46,0	31	31,0
9-) E-vergi uygulamaları saydamlık ve doğruluğu artırır.	100	4,30	0	0	3	3,0	12	12,0	37	37,0	48	48,0
10-) E-tebligat uygulaması vergi yükümlülüklerimi takip etmemi kolaylaştırır.	100	3,54	4	4,0	15	15,0	25	25,0	35	35,0	21	21,0

Elçin, Gerekan ve Usta (2018), Demirdöven (2017), Şahin (2019) tarafından elde edilen araştırmaların verileri ile tutarlı ve aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. İşlemlerin gerek sosyal gerekse ticari anlamda birtakım elde edilen bilgi, belge ve elektronik veriler üzerinden erişimin kolay ve hızlı sağlandığı fakat bu durumun güvenlik açığı oluşturduğu ve hilelerin veya bilgi hırsızlığının en az ve minimum değerlere düşürüldüğü konusunda ifadelerde de kararsız oldukları görülmüştür.

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucu ulaşılan bulgular ve verilere bakılarak muhasebe üzerinde e-uygulamaların etkisinin hem olumlu hem de olumsuz olduğu görülmektedir. E-dönüşümün beraberinde getirdiği elektronik ortam ve uygulamaların neticesinde Muhasebenin denetimini yapısını aynı zamanda ekonomik katkı sağlayan verginin kontrolü ve denetlenmesini bu amaçlara elektronik sistem üzerinden olarak sürecin daha rahat ve hızlı ilerleyeceği saptanmıştır. Ancak bu ortamın getirdiği birtakım güvenlik ve denetim açıkları da gerekli eğitim, proje, altyapı gibi unsurların geliştirilerek bu açıkların en aza indirilmesi gerekmektedir. Kullanıcıların yüz yüze mülakat sonucu elde edinilen bir başka ifade ise kullandıkları uygulama olan GİB uygulamasının, birtakım sistemsel sorunları uygulamaların daha iyi hale gelmesi açısından beklenen amaç ve hedefe yönelik daha iyi yol alınması için en kısa sürede çözüme kavuşturması gerekir eğer bu durumun tersi sisteme etki ederse hem maliyetler hem de uygulamaların muhasebe alanına katkısının azalacağı dolayısıyla verimli bir faaliyet ve süreç gerçekleşmeyeceği yönündedir. Araştırmaya uygulama kullanım açısından katılım sağlayan katılımcıların çoğunluğu, faturanın dönem içerisinde karşı firmaya alış satış iade gibi faaliyetlere dayalı gönderimi ve alımı konusunda aylık bazda 500 adet ve altında e-fatura ve e-arşiv fatura düzenlemektedir. Bunun nedeni ise, meslek mensubu olanların özellikle YMM ve Bağımsız denetimin hem büyük ölçekli üretim ve hizmet işletmelerinde genellikle çalışmamaları, meslekte büro ve çeşitli küçük ölçekli işletmelerde çalışılmasından kaynaklıdır. Bağımsız çalışan muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğu küçük işletmelerle çalışmaktadır. Uygulamada gerek GİB bağlı vergisel denetimleri ve uygulamaları gerekse e-faturanın denetlenmesi vergi kayıp kaçaklarının önüne geçilmesinde, ilgili sorumluluk ve bilincin her kesim tarafından uygulanması ve devlet kademesinden mükellefe kadar olan bir hiyerarşik zincirin tüm kesimlerce benimsenip sorumluluğun yerine getirilmesi önemli bir durumdur.

Gelişen dijital platformlar ve büyüyen ekonomik sistem içerisinde yeniliğe açık her sistemin muhasebe bilgi sistemleri açısından her anlamda mesleki ve sosyal ve altyapısal yeniliği beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Aynı zamanda ise sıklıkla teknik sorunların üstesinden gelerek yapının ve sistemin iyi bir şekilde işlemesi mükelleflerin sorumluluğunu yerine getirmekten geçmektedir. Muhasebe mesleğinde gelişen birtakım e-uygulamaların ve Yukarıda araştırmada kullanıcılar tarafından değerlendirilen ifadelerin sonuçlarına göre, istatistiksel açıdan muhasebe meslek mensuplarınca genel anlamda bakıldığında, muhasebede denetim aşamasının tüm kuruluşlarca ve mükelleflerin kayıt dışı ekonominin önüne geçebilmek için daha fazla çalışma içerisinde olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Anket formatında yapılan bu uygulamaya katılım sağlayan 100 kişiden alınan görüş ve veriler doğrultusunda e-uygulamalarının kendileri ve mesleğe kattığı saydamlık ve doğru bilginin edinilmesi ve bu doğruluğun artırılması gerektiği ifadesine yer verilmiştir. Aynı zamanda işletmeler için e-dönüşümün hızlı veri akışını sağlayıp beraberinde kullanıcılara eğitim verilerek daha faydalı kullanım sağlanacağı yönünde ifade etmişlerdir. Devlet mekanizmasının bu sistemin vazgeçilmez parçası olduğunu, tüm paydaşların bu ortamda yer alarak işlem yükünü en aza indirmeleri yönünde düşüncelerini belirterek araştırmadaki ilgili anketlere verileri yansıtmışlardır. Bunun dışında haricen gerçekleştirilen Meslek mensuplarına yönelik muhasebede e-uygulamaların etkisi üzerinde anket üzerinden yüz yüze görüşmeler sırasında katılımcıların e-uygulamaları kullanarak gün içerisinde ve aylık bazda daha fazla ticari işin sistemin devreye girmesi yani e-uygulamaların muhasebe sistemine entegrasyonu sonucu daha kısa ve tez sürede gerçekleşip bu durumun ise meslek içinde kalifiye elemana bağlı olabileceği görüşünde olduklarını belirtmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Akarca, C. (2020) “Muhasebenin tanımı ve fonksiyonları”
<http://canberkakarca.weebly.com/muhasebenin-tanimi-ve-fonksiyonlari/>. / (Erişim: 12/11/2020).
- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). Muhasebe Teorileri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2001). Mali Tablo Analizi. Gazi, Ankara.
- Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. (1994). Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’ne Göre Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Ankara.
- Aykın, H. (2002). Türk Vergi Hukukunda Elektronik Defter, Belge ve Kayıt Kavramları, Sayı 110, 138-146.
- Arıkan, Y. (2015). E-Uygulamalar. <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Yayinlar/kitaplar/e-uygulamalar.pdf> 01.11.2017.
- Cemalcılar, Ö. ve Erdoğan, N. (2000). Genel Muhasebe, İstanbul.
- Çiftçi, Y (2003), “Elektronik Bilgi İşlem (EBİ) Teknolojisindeki Gelişmeler ve Muhasebe Denetimi”, 2003.
- Demirkan, B. (2013). Son Düzenlemeler Işığında Elektronik Fatura Uygulaması s. 68-73.
- Doğan, U (2013) 550 Soruda E-Fatura E-Defter, Ankara ,2013, s.49.
- Doğan, U. (2013). E-Fatura Uygulaması. Vergi Sorunları, 300, 84-93.
- Doğan, U. (2013). E-Fatura Uygulaması, Vergi Sorunları, Sayı 300-93.

Elçin, R., Gerekan, B. ve Usta, M. (2018). “E-Fatura, E-Defter ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma”. s.146, s.13-42.

ETA SQL Pratik Kullanım Kılavuzu (2011). Erişim Adresi:
<http://www.eta.com.tr/kitappdf/etasqlpratikkullanimkilavuzu.pdf>
(Erişim Tarihi: 15.06.2019).

E-Fatura Uygulamasını GİB-Portal Yöntemi ile Kullanan Mükelleflerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar, 2016.

E-Dünya” Doğrudan ve Özel Entegrasyon Arasındaki Farklar” Kaynak:
<https://www.edunya.com/e-fatura/dogrudan-entegrasyon-ve-ozel-entegrasyon-arasindaki-farklar/>

Doğan, A. (1998). *Genel Muhasebe*. Kayseri.

(Destek Yeminli Mali Müşavirlik, <http://www.destekymm.com/>).

Doğan, U, Tercan Y. ve Nalçacı, İ.G. (2015) E-Fatura Uygulamasında Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Vergi Sorunları, Sayı 319, 154-165.

Gökçen, G., ve Özdemir, M. (2016). Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarından E-Defter ve E-Fatura Uygulaması. Marmara Üniversitesi, 12(46), 137-154.

Gönen, S ve Solak, B. (2017). “Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması.” Muhasebe ve Finansman, s. 63-80.

Gönen, S.ve Yürekli, E ve Şahiner, A. (2016). “E-Fatura Uygulamasına İlişkin Bir Değerlendirme”. S. 290-302.

Gülten, S. ve Erdem, A. (2016). “E-Uygulamalar Seminer Notları”,
<http://www.esmmmo.org/storage/file/070349fc1d8a480194b3a63fce3bb3b0.pdf>, (Erişim: 6.1.2020).

Güney, S., ve Özyiğit, H. (2015). “Muhasebedeki Verileri Yönetiminde Kullanılması ve Elektronik Muhasebe Verilerinin Yönetim Kararlarına Etkisi.” s. 279-297.

- GİB Başkanlığı Sitesi:” E-Arşiv Hakkında”.
<http://www.efatura.gov.tr/earsivhakk%C4%B1nda.html> (09 Mart 2016).
- GİB Başkanlığı E-Fatura Sitesi:” E-Fatura Hakkında Bilgiler”
<http://www.efatura.gov.tr/efaturahakkında.html>, [İndirme Tarihi:02.01.2019].
- GİB.” Türk Ticaret Kanunu (TTK) ’nun 21. Maddesinin 2.fıkrası”.
<http://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/sayi->
- GİB. (2011). “UBL-TR Temel Fatura Senaryosu”.
<https://docplayer.biz.tr/2349491-Ubl-tr-temel-fatura-senaryosu-mart-2011-versiyon-1-2-2-13.html>,(Erişim: 13.1.2020).
- Hatipoğlu, Z .ve Gürsoy O.T. “Maliyet ve Yönetim Muhasebesi “Bilmen Yayınevi, İstanbul 1979. İmzalama Aracı (Kullanım Kılavuzu), v 1.0, Nisan 2016.
- Kılınç, K. (2020) “Muhasebenin tanımı ve fonksiyonları ”
<https://kanberkilinc.com.tr/muhasebenin-tanimi-ve-fonksiyonlari.html>.
- Kara, M., ve Yılmaz, A. B. (2017). Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerde E-Belge Kullanımı ve Uygulamaları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (35), 253-268.
- Kara, M., ve Yılmaz, A. B. (2017). Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerde E-Belge Kullanımı ve Uygulamaları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (35), 253-268.
- Karasioğlu, F., ve Samancı, T. H. (2018). Mali Müşavir-Mükellef İlişkileri Bağlamında Beklentiler, Sorumluluklar ve Yükümlülükler; Karaman İli Özelinde Bir Anket Çalışması. Akademik Sosyal Araştırmalar, (67), 432-451.
- Karakoçak, K. (Yay. haz.). (2006). Elektronik imza el kitabı. Ankara: Ankara Barosu.
- Kefe, İ. ve Kanarğ, Z. (2019). “Türkiye’de E-Fatura Başvuru Süreci ve Kullanımı”. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler. 25, 165-177.
- Marşap, B. (1996). Muhasebe Mesleği Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri, s.119-123.
- Mgaya, K. V. & E. G. Kitindi. 2008. “IT Skills of Academics and Practising Accountants in Botswana”, World Review of Entrepreneurship, Management and Sust. Development, 4(4).

Peker, Alpaslan .(1978), "Yönetim Muhasebesi", 1. Kitap, Fakülteler Matbaası, İstanbul,

Örten, Remzi (2000); Genel Muhasebe ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulama Örnekleri, Gazi, Ankara

Sürmen, Yusuf ve Dinç E. (1996); Türkiye’de Genel Muhasebe’nin Dünü, Bugünü ve Eleştirisi, Ankara.

Selçuk, G.H. (2006). E-devlet uygulamaları için e-imza formatları. M. Alkan ve Ş. Sağıroğlu, (“Ulusal Elektronik İmza Sempozyumu” bildirileri: 07-08 Aralık 2006 Ankara içinde (s. 212-216). Ankara: Telekomünikasyon Kurumu ve Gazi Üniversitesi.

Şahin, Nilüfer. (2019). Türkiye’de E-Fatura, E-Arşiv, E-Defter ve E- Mutabakatın Şirketler Üzerinde Etkisi, Denetimi ve Vergilendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

EKLER

Ek 1: Kocaeli İline bağlı Gebze İlçesinde Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-Fatura ve E-Arşiv Uygulamalarına Karşı Araştırma

MUHASEBEDE E-DÖNÜŞÜM: MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ
MUHASEBE'DE E- ARŞİV VE E- FATURA UYGULAMASINA YÖNELİK
ARAŞTIRMA (GEBZE İLÇESİ ÖRNEĞİ).

Sayın Yetkili;

Araştırma kapsamında Gebze ilçesi sınırları içerisinde mesleğini icra eden katılımcıların gerek içinde bulunduğumuz sağlık koşulları göz önüne alındığından dolayı anketi kısa tutmaya gayret edildi. Muhasebedeki birtakım e-uygulamaların değerlendirilmesi ve mesleğe olan etkisinin araştırılmasını konu alan bu anket çalışması akademik çalışmanın haricinde başka mecralarda ve başka amaçlarlar doğrultusunda kullanılmayacaktır.

Erdem Ekin KAPLAN
Işık Üniversitesi Muhasebe Denetim
YL Öğrencisi

1.Bölüm: Genel Bilgiler

1) Yaşınız kaçtır?

- 30 ve daha az 31-40 41-50 51 ve üzeri

2) Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın Erkek

3) Eğitim düzeyiniz?

- Ön Lisans Lisans Yüksek lisans

4) Mesleki unvanınız nedir?

- Serbest Muhasebeci SMMM YMM- Bağımsız Denetçi

5) Mesleki deneyiminiz nedir?

- 5 ve daha az 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 20 yıldan fazla

6) Aşağıdaki e-belgelerden hangisini / hangilerini kullanıyorsunuz?

- E-Fatura E-Arşiv Fatura E-Fatura ve E-Arşiv Fatura

7) Aylık bazda değerlendirdiğinizde oluşturulan ortalama e-fatura kaç adettir?

- 01-10 11-50 51-250 251-500 501 ve üzeri

8) E-fatura uygulama senaryolarından hangisini kullanıyorsunuz?

- Ticari Fatura Temel Fatura Ticari Fatura ve Temel Fatura

9) E-fatura uygulamasından nasıl yararlanıyorsunuz?

- GİB Portal Yöntemi Doğrudan Entegrasyon Yöntemi
 Özel Entegrasyon Yöntemi

II.Bölüm: Gebze’de Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının E-uygulamaların muhasebe de gelişen Uygulamalarına Karşı Tutumları

Not: Ankette yer alan kavramlar ile e-uygulamaların muhasebe mesleğine etkileri” uygulamalarını ifade etmektedir

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
E-Uygulamaların kullanılması ile kırtasiye Kullanım maliyeti azalmaktadır.	1	2	3	5	5
E-Uygulamalar ile arşivleme ve Saklama maliyeti azalmaktadır.	1	2	3	5	5
E-Uygulamalar ile daha fazla işi kısa sürede gerçekleştirerek zaman tasarrufu sağlanmakta ve dolayısıyla daha az personel ile çalışma imkânı sunulmaktadır.	1	2	3	4	5
E-Uygulamalar ile istenilen bilgilere kolay ve hızlı erişim sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
E-Uygulamaların kullanımı ile borç tahsilat süresi kısalmaktadır.	1	2	3	4	5
E-Uygulamalar aracılığı ile yapılan işlemler, minimum hata ile gerçekleştirilmektedir.	1	2	3	4	5
E-Uygulamaların kullanımı ile muhasebe hileleri en aza indirgenmektedir.	1	2	3	4	5
E-Uygulamalar sayesinde daha güvenilir veriler elde edilmektedir.	1	2	3	4	5
E-Uygulamalar ile ispatlama gücü Artmaktadır.	1	2	3	4	5
E-Uygulamalar ile daha kolay ve hızlı bir şekilde vergi denetimi Gerçekleştirilmektedir.	1	2	3	4	5

III.Bölüm: Gebze’de Faaliyet Gösteren Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebedeki E-Vergi Denetimi ve işleyişi Uygulamalarına Karşı Tutumları

Not: Ankette yer alan kavramlar “Muhasebedeki E-Vergi” uygulamalarını ifade etmektedir

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
İnteraktif Vergi Dairesi işlemleri işlem yükümüzü azaltmaktadır.	1	2	3	4	5
E-vergi uygulamaları vergilendirme süreci ve sonrasındaki kaygılarımın azalmasına sebep oldu.	1	2	3	4	5
E-vergi uygulamaları vergi denetiminin daha etkin olmasını sağlamıştır.	1	2	3	4	5
E-vergi uygulamaları sayesinde kayıt dışı ekonominin azaldığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
E-vergi uygulamaları vergi ödememi kolaylaştırdı.ve Genel anlamda e-uygulamaları kullanmaktan memnunum	1	2	3	4	5
Beyannamelerin elektronik ortamda verilme zorunluluğu geldikten sonra mükelleflerin vergi kaçırma eğilimlerinde azalma olmuştur.	1	2	3	4	5
Elektronik vergi denetiminin en önemli fonksiyonu vergi kayıp ve kaçakları konusunda mükellefler üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
Banka hesapları, varlıkları, gayrimenkulleri ve harcamaları yönünden elektronik takibe alındığını bilen mükelleflerin vergi kaçırma eğilimleri azalır.	1	2	3	4	5
E-vergi uygulamaları saydamlık ve doğruluğu artırır.	1	2	3	4	5
E-tebligat uygulaması vergi yükümlülüklerimi takip etmemi kolaylaştırır.	1	2	3	4	5

IV Bölüm: E-Fatura ve E-Arşiv fatura” Uygulamalarına Yönelik Mükelleflerin Değerlendirmeleri

Not: Ankette yer alan E-Uygulamalar kavramı “e-fatura, e-arşiv fatura ve e-defter” uygulamalarını ifade etmektedir.

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
E-Fatura Uygulamasını Sistemin işleyişi ve entegrasyonu açısından faydalı buluyorum	1	2	3	4	5
E-Fatura Uygulamasını Sistemsel olarak kolaylıkla kullanabiliyorum	1	2	3	4	5
E-fatura uygulaması vergi denetimini dahada işlevsel hale getiriyor	1	2	3	4	5
E-Faturada gönderilen verilerin hata bildirimlerini kolaylıkla çözebiliyorum	1	2	3	4	5
E-Fatura için düzenlenen yasal mevzuatları kolay ve verimli bir şekilde takip ediyorum	1	2	3	4	5
E-Fatura ve E-Arşiv fatura mal satış alış ve iade sürecini kolaylaştırmıştır.	1	2	3	4	5
E-Fatura Bilgi dünyasına kurumsal düzenlemelere ve yasalara uyumu sağlamakta ve kolaylaştırmakta önemli rol oynar	1	2	3	4	5
E-fatura sistemdeki maliyetleri azaltmıştır	1	2	3	4	5
E-Fatura sistem içinde fatura iptali veya reddinde kullanıcıya kolaylık sağlar	1	2	3	4	5
E-Fatura Uygulaması geçmiş dönem faturaların ulaşılması ve incelenmesinde önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5

E-fatura sistemdeki maliyetleri azaltmıştır	1	2	3	4	5
E-Fatura sistem içinde fatura iptali veya reddinde kullanıcıya kolaylık sağlar	1	2	3	4	5
E-Fatura Uygulaması geçmiş dönem faturaların ulaşılması ve incelenmesinde önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ